

Advan Hozić

ČUDO OD DJETETA

Uspomeni na moju Enu

ČUDO OD DJETETA

Valjda je takva bila volja majke prirode da Tvrtku Dizdaru još prilikom dolaska na svijet bude udaren pečat neobičnog novorođenčeta, tako da je odmah, s prvim minutima svog života, postao čudo od djeteta. Čim se rodio i rasklopio usta da zaplače i objavi svoje postojanje, opazili su da već ima iznikla dva mala bijela zubića. Takvo čudo u porodilištu još nije bilo viđeno pa je i doktor izbečio oči i dugo pipao prstom te zubiće. Poslije su dolazili i drugi doktori i sve vrste babica i medicinskih sestara da se uvjere: taj dječko je već mogao da ugriza.

Rastući i dobijajući nove zube, dječak je sve više i jače grizao. Jeo je sve što mu daju, tako da ga nikad nije bilo potrebno nutkati i moliti, kao što se čini s drugom djecom. Grizao je, doduše, i sve drugo čega bi se dohvatio, a najradije svoje igračke i tatine knjige, hemijske olovke i šahov-ske figure, kad bi mu došle pod ruku. U četvrtom mjesecu već je počeo da puže, u osmom je prohodao, a u četrnaestom je progovorio. Naučio je da pliva u trećoj godini, a u petoj je znao da čita. Ne treba ni pominjati kad je počeo da zanovijeta i da se raspituje šta je šta i zašto je zašto, jer su mu takva pitanja bila na jeziku čim je progo-vorio. Tako je grizao i razna saznanja. Jedino je bilo nezgodno što je dječko ujedao i u nekim prilikama kad se to ne čini, a to je bilo onda kad bi ga neko udario ili htio da udari: odmah bi skakao kao kakav mladi lovački ker i hitro hvatao ruku ili makar prst onoga što hoće da ga bije, u tren oka sve bi bilo gotovo: njegovi zubi nisu bili mekani. Tako je Tvrtko još prije polaska u školu izujedao sve svoje vršnjake u komšiluku, pa i nekoliko komšija i rođaka, ali je tako izvo-jevao i ogromnu povlasticu: niko se nije usuđi-vao da ga tuče.

Zatim, tu je bilo i njegovo ime. Njegovom tati Srđanu strašno se dopadalo ime Tvrtko, staro i veoma rijetko, a nepodesno za bilo kakvo is-krivljavanje ili skraćivanje. Tvrtkovom bratu, starijem dvije godine, bilo je ime Stanislav, a zvali su ga i Stanko, i

Stane, i Slavko, i Sten, i Staniša i još kojekako pa je i on sam bio u nedoumici kako mu je zapravo ime. Ali, kad je Tvrtku dao ime, tata Srđan nije mogao ni da nasluti da će njegov sinčić tu svoju firmu prihvatiti svim srcem, tako da će se uvijek starati da s rastom i jačanjem bude dostojan takvog imena. Već od druge ili treće godine njegovog života to je bilo toliko vidljivo da je i tata Srđan često uzvikivao: "Ne znam na koga se ovaj moj sin bacio, tvrdoglav je kao mazga!" Navodno, takvog tvrdoglavog stvorenja nikada nije bilo ni među Dizdarima ni u porodici Tvrtkove mame Sane.

Upisali su ga u školu kad je navršio šest godina. Od prvog razreda bio je to čudan đak, a do četvrtog je već stekao i slavu: bio je bistro dijete, koje zna svašta, ali u školu dolazi sa nenapisanim zadaćama i nenaučenim lekcijama. Nikakve zamjerke, primjedbe, savjeti i ukori na njega nisu imali uticaja: on je tvrdoglavo tjerao svoje. Na školskim časovima bio je miran, nije se vrtio, okretao, šaptao, štipao drugove i činio dru-ge manguparije, već je samo kriomice, umjesto da sluša nastavu, ispod klupe listao i čitao razne stripove ili je pak crtao nekakve svoje avione, rakete i leteće tanjire. Kad bi mu tata, poslije roditeljskih sastanaka u školi, pokušao da očita lekciju o tome kako treba učiti i tome slično, što se obično govori djeci, Tvrtko je smireno odgo-varao: neka me upišu u neki stariji razred da me ne gnjave onim što već znam! Njegova razredna nastavnica se, jadnica, živa jela i nikako nije znala kakve bi ocjene dala takvom đaku. Kad mu je najzad napisala svjedodžbu da je završio čet-vrti razred, uzdahnula je sa velikim olakšanjem i rekla: "Neka se sada neko drugi s njim nateže, meni je bilo dosta!"

Prave muke su naišle tek kad je Tvrtko po-šao u peti razred. Tada se najbolje vidjelo kakvo je bio čudo od djeteta i koliko jedno takvo čudo može da bude nezgodno i za nastavnike i za roditelje.

Bio je lijepo izrastao, a razvio se malo preko mjere pa je izgledao trapavo, a činilo se da je i mutav, jer je bio tih, ćutljiv i zatvoren kao kakva kutija. Teško je bilo dokučiti šta mu je u glavi, jer su se iz njega riječi morale izvlačiti kao iz kakvog dubokog bunara. Za razliku od Stani-slava, živahnog i okretnog, koji je po cio dan bio prava čigra, Tvrtko je u osami čitao i halapljivo gutao sve što je mogao naći u knjigama i novi-nama, a kad je izlazio iz stana nije se znalo kuda ide i šta će da radi.

Teško je uhvatiti red kojim su se zbivali pojedini događaji u kojima je Tvrtko pravio izne-nađenja, ali to i nije naročito značajno. Činjenica je da su nastavnici tražili ono što je propisivao nastavni program, tata Srđan i mama Sana su držali stranu nastavnicima, a Tvrtko je imao svaj program i radio po svome. Pa kad se sve to smiješalo, ispadalo je sve nešto neočekivano.

Najprije je valjda bio nesporazum s nastav-nikom fizičkog vaspitanja. To je bio mlad, vri-jedan nastavnik, dobar gimnastičar, koji je gajio vatrenu želju da i njegovi đaci budu dobri gimnastičari. U školi su imali i lijepu salu i sve potrebne sprave pa je gimnastika mogla da cvjeta i cvjetala je prilično dobro kod svih učenika osim kod Tvrtka. On je mrzio parterne vježbe, vratilo, razboj, preskoke, sklekove i trčanje i uopšte sve stoje nastavnik tražio da učenici rade. Dok su svi drugi učenici iz njegovog razreda

jurili za loptom kao sumanuti, Tvrtko se sklanjao u stranu ili se, kad bi ga uključili u igru, mlitavo gegao i šepRTLjavo petljao s loptom kao neka baba. Mladi nastavnik je gotovo plakao od očajanja:

– Šta da radim s tobom? – pitao je Tvrтка. A Tvrtko – ništa.

– Uh, nikom nisam dao keca iz fiskulture, a tebi ću ga dati! – prijetio je nastavnik.

Jednog dana pozva direktor škole tog nastavnika k sebi. U direktorovoj kancelariji sjedila su trojica ozbiljnih građana.

– Druže nastavnice – upita direktor – kakav vam je na fiskulturi učenik Tvrtko Dizdar?

-Loš. Najslabiji.

Ona trojica se nasmijaše, a i direktor se osmijehnu:

– Vidite – reče – ovo su drugovi iz Repu-bličkog odbora Plivačkog saveza. Oni kažu da je mali Tvrtko odličan plivač i mole da ga oslobo-dimo pet dana radi učešća na republičkom prvenstvu. Kao njegov nastavnik, i vi biste išli s njim. To je, kako da kažem, velika čast za našu školu!

Mladi nastavnik je bio toliko zbunjen da nije mogao ništa da izgovori. Ona trojica su pri-skočila da mu zahvale za razumijevanje, tuma-čeći njegovo ćutanje kao pristanak.

I bilo je: odveo je Tvrтка na to takmičenje, a Tvrtko je u vodi bio kao kakav delfin: osvojio je dvije zlatne i dvije srebrne medalje. Tri dana su u novinama izlazile njegove slike. I nastavnik je bio na slici u novinama.

Razumije se, sad više nije bilo nikakve mogućnosti da Tvrtko dobije keca iz fiskulture, ali mu je nastavnik ipak rekao:

– Neka si ti republički prvak u plivanju, ali si totalno loš u školskoj nastavi. Nećeš dobiti više od trojke i tačka!

Ali, nije bila tačka. Nekoliko mjeseci kasni-je Tvrtko je i na državnom prvenstvu osvojio dvije srebrne i jednu bronzanu medalju, a škola je za taj njegov uspjeh! dobila poveliku i ukusno izrađenu diplomu. Zatim su opet u kancelariju direktora škole došli nekakvi uvaženi građani i zamolili da mali Tvrtko Dizdar pođe na neko međugradsko i važno takmičenje u džudu. Mali-šan se, krijući od roditelja, upisao u džudo klub i za samo nekoliko mjeseci uzletio među najbolje: obarao je kao od šale sve iz svoje kategorije. Tata Srđan je bio iznenađen, mladi nastavnik fiskulture zbunjen, a Tvrtko se opet, i sa tog tak-mičenja, vratio s medaljama i diplomama. Tada su došli i snimatelji i novinari s televizije da snimaju Tvrka u školi, a direktor škole i mladi nastavnik su takođe pred kamerama govorili o njemu kao učeniku i pričali tako kao što bi i svak drugi na njihovom mjestu: hvalili su mališana kao najboljeg sportistu u školi.

Tako je, nekako slično, ispalo i s nastav-nicom muzičkog vaspitanja, drugaricom Berkom. Ona se na svim svojim časovima u Tvrtkovom razredu nije mogla da načudi kako jedan dječak može biti toliko tupoglav da ne shvata note i kako može biti toliko bez sluha da ne umije da se uklopi u razredni hor, a Tvrtko je upravo takav bio, po svim pravilima, mutav i za pjesmu i za muziku. Utoliko je za drugaricu Berku bilo kraj-nje

veliko iznenađenje kad je jedne večeri, dok je šetala sa svojim mužem, opazila tog istog muta-vog Tvrтка na klupi u parku, s gitarom u rukama, kako prebire po žicama i pjeva okupljenim momcima i djevojkama nekakvim napuklim glasom na engleskom jeziku. Njen muž je bio oduševljen...

– Zamislite šta mi se dogodilo! – rekla je nastavnica Berka sutradan u zbornici punoj nastavnika i ispričala je sve što je čula i vidjela.

– Kako na engleskom? – iznenadila se profesorica engleskog, sitna i žuta cura u školi među đacima zvana Džeri, po imenu miša iz crtanih filmova. – Pa taj dječko ne zna nijednu englesku riječ! On je antitalenat za jezike! Kod mene od prvog dana ima jedinicu!

– Ne zna on ni maternji jezik! – rekao je profesor Bađali. – To je najmutaviji đak u školi, ne zna da proslovi ni pet riječi!

Nastavnica Berka bila je povrijeđena i sva se bila zajapurila: pa valjda i ona zna šta je engleski, a šta nije. Profesorica Džeri je ponavljala da tako nešto uopšte nije moguće, a profesor Bađali je dodavao ulje na vatru i raspra je bila sve žešća, jer se upetljao i nastavnik tehničkog obrazovanja Srmec izjavom da je Tvrтко i kod upisan kao najslabiji đak jer nema pojma o pojmu u tehnici. Najzad je sekretar škole predložio da zovnu Tvrтка u zbornicu.

– Pa, znam pet-šest ili sedam-osam pjesama na engleskom – rekao je Tvrтко, na svoj način mirno i ravnodušno. – Naučio sam s drugovima. Uz ploče i tako...

– A na nastavi si kao zavezana vreća! – primijetila je profesorica Džeri.

– To je drugo, nije isto – odvratio je Tvrтко.

Kad se pribrala i razmislila, profesorica Džeri je brzo obrnula cijeli taj slučaj u svoju korist. To je bio dokaz da se "njen" predmet može lako da uči, da engleski jezik nije težak i da ga učenici vole. Na njenu inicijativu, a i uz podršku drugarice Berke, održana je školska priredba na kojoj je i Tvrтко imao svo „šou“. Pjevao je engleske pjesme i udarao u gitaru, a to je prisutnim đačkim roditeljima bio najljepši primjer uspješne nastave muzičkog vaspitanja i učenja engleskog jezika.

Što se tiče nastavnika Srmeca, on je svoje mišljenje o Tvrტku promijenio u samo deset minuta. Njegov automobil, parkiran u školskom dvorištu, uzjogunio se jednog dana i nije htio ni da bekne. Srmec je čačkao i ovama i onamo, pipao koješta u motoru, ljutio se, vapio na boga, a onda mu je, sa školskom torbom po miškom, prišao Tvrтко Dizdar i mirno upitao:

– Druže nastavnice, treba li vam pomoć?

– Bježi, skloni mi se s očiju! – zagalamio je nastavnik, a još kad je vidio ko ga to pita dreknuo: – Sklanjaj se!

Taj njegov povik otjerao bi zasigurno svakog drugog đaka, ali tvrdoglavog, ćutljivog, upornog, poput kakvog buldožera, trapavog Tvrτka nije moglo pomaći ništa. On je zavukao glavu pod poklopac, iznad motora, pipnuo prstom dva puta i pogledao nastavnika Srmeca:

– Ovdje vam je kratak spoj sa akumu-latorom!

Sujetan, kao što su svi vozači, nastavnik je najprije zagalamio da mu se ne petlja oko kola, ali je Tvrtko kao gluhonijem nastavio da čeprka po motoru. U narednih nekoliko minuta nastav-nik je bez teškoća pokrenuo svoja kolica. Odve-zao se desetak metara, a onda se vratio i upitao:

– Kako si ti ovo znao?

– Tako – odgovorio mu je Tvrtko.

Taj mališan, zatvoren, zakapijan, zamanda-ljen, nije rado otkrivao šta zna, koliko može. U sedmom razredu su već znali da je s njim teško izlaziti na kraj. Tek što dobije keca na jednom času, a on se javi na drugom i odgovori za peticu. Nastavnici su bili u nedoumici šta da misle. Okreni, obrni, to je bilo izuzetno dijete, i zato je bilo najbolje, čak i kad taj đak pokazuje da nije učio, da mu se malo progleda kroz prste, da ne bi ispadalo da kod nekih da moraju da se vade pred svim učenicima popravljajući Tvrtkove ocjene i data mišljenja. Uostalom, taj mirni, zatvoreni dječko, višestruki republički prvak u plivanju i džudu, gitarista i pjevač na školskim priredbama, najbolji u akciji pošumljavanja, vješt modelar letjelica i brodova, pobjednik na školskom kvizu o tokovima revolucije, nikad nije padao na dno. Uvijek je nekako izdaleka, iz busije, spremao nešto svoje i razoružavao svakog koje pokušao da ga omalovaži.

Ne, on nije bio kao ostala djeca. I kad bi htio sam da objasni šta se to u njemu skriva, šta ga to podstiče da se tako ponaša, Tvrtko to ne bi znao objasniti. Ipak, gledajući sa strane, najviše mu je smetalo to što su u kući htjeli da on bude isti kao i Stanislav, njegov brat, a u školi – da bude kao i svi drugi đaci.

Takvo jedno čudo od djeteta – ali ne jedno kad ih posvuda ima sijaset! – nije samo nevolja za nastavnike, već su napast i za rođene roditelje. Srđan i Sana su sa Tvrtkom bili na pravoj mucu. Njihov Stanislav je gurao kroz škole kao putnički voz, ide pa stane, ide pa stane, a Tvrtko je bio raketa ili bar mlažnjak, neuhvatljiv, nedokučiv, kao nešto bez glave i repa, a ipak i sa glavom i sa repom. Ono što se bilo rodilo zubato nikako nije moglo da bude običan dječak.

SIMBA

Rajkov parnjak iz klupe i ujedno najbolji drug u razredu Siniša Jelača počeo je

naglo i sve češće da izbjegava uobičajene igre poslije nastave; žurio je kući i prosto trčao da što prije ode. Potom je Rajko ispod oka zapazio da Siniša na časovima, umjesto da piše ono što nastavnici pričaju, u svoje sveske crta nekakve kerove, velike i male, repate i kusate, ali najčešće samo pasje glave. Kad ga je Rajko pitao šta mu je, o čemu misli, kuda žuri iz škole, zašto crta kerove, Siniša je, s nekim zagonetnim smiješkom, odma-hivao rukom i slijegao ramenima. I kad je to sve već Rajku postalo sasvim obično, Siniša mu je iznenada priznao svoju boljku:

– Čuj, Rajkane – u pitao je – šta bi ti rekao za nekog ko se zaljubi u psa, u kerušu?

– Rekao bih da je to budala! – odvalio je Rajko.

– Onda znaj, ja sam taj! – kazao je Siniša.

Dok se Rajko čudio, Siniša mu je objasnio šta je na stvari. Njegov tata je lovac i prije više mjeseci nabavio je kerušu Džesiku, engleskog setera, a to je jedno pametno, lijepo, umiljato i plemenito pasje stvorenje, kakvo se može samo zamisliti. Ta Džesika je naskoro počela da deblja i sva se zaokruglila, a zatim je, prije mjesec dana, okotila šestoro štenadi, sasvim istih kao što je i ona. Sinišin tata je svojim drugovima lovcima dao četvoro mladih, a još je ostalo dvoje: jedno malo muško štene, Miki, i jedno malo žensko štene, Simba. Džesika se po cio dan igra s njima, a kad Siniša dođe iz škole, onda njih troje skaču k njemu i mašu repovima od dragosti, trče oko njega i ližu mu ruke, i – to je to: Siniša se zalju-bio u Džesiku i njenu štenad i zato često misli na njih, raduje se susretu s njima i igrama koje su mu ljepše i draže od svih drugih.

– Dođi sa mnom da ti ih pokažem! – predložio je Siniša. – Rekao si da je budala onaj ko zavoli psa! Uvjerićeš se da to nije tako!

U tim trinaestim godinama sva djeca na svijetu kipte od želja da što više vide i saznaju. Zato je i Rajko pošao: samo da vidi kakva su ta Sinišina paščad. Dotad nije bio u Sinišinom stanu, nije znao ni gdje je ni kakav je, jer o tome nikad nisu pričali, tako da se iznenadio kad ga je drug uveo u visoku zgradu, na treći sprat. Pitao se: gdje su psi. Nije mu išlo u glavu da bi i oni mogli biti u stanu na trećem spratu. Sve mu je to u tren oka bilo jasno čim je Siniša pozvonio i njegova mama otvorila vrata stana: iz predsoblja su, skičeći i mašući repovima, izletjela dva šteneta, a za njima i oveća crna keruša. Sve troje su imali istu crnu sjajnu dlaku od vrha glave do repa, a glava i noge su im bile rumene, boje meda. Zajedno su navalili na Sinišu, koji je kleknuo, spustio školsku torbu do nogu, ispružio ruke i počeo da trlja kerušu i štenad po leđima, a oni su mu u horu nešto kao govorili, ne lajući, ne režeći, već kao djeca koja još ne znaju da sastave riječi. Rajko je stajao iza Siniše jedva koji trenutak pa se i sam spustio na koljena, željan da i on ugrabi makar mrvu te pseće radosti za sebe, da je osjeti. Jedno štene mu je prišlo, liznulo mu nadlanicu, pogledalo ga okruglim smeđim očima i isplazilo ružičast jezik, a cijelim svojim zad-njim dijelom tijela i kitnjastim repom mahalo je i uvijalo se u taktu nekakve živahne a nečujne muzike.

– To je Simba! – kazao je Siniša.

Džesika i njeno dvoje štenadi imali su svoju logu na balkonu, u jednom sanduku,

ali su se nesmetano šetali po cijelom stanu.

– To je takva vrsta pasa – objašnjavao je Siniša. – Plemenita pasmina! Žele da su stalno uz nekog od ukućana. A pametni su, nemaš pojma šta oni znaju. Razumiju sve što im se kaže. Kad ja sjednem da pišem zadaću, Džesika dođe i legne pod sto, uz moje noge, Miki i Simba legnu uz nju, i tako ćute sve dok ja ne završim zadaću!

Nikada prije Rajko nije imao takvog dodira sa psima, osim što ih je katkad viđao izbliza na ulici ili u parku. A sad je pljesnuo dva-tri puta po svom koljenu i pozvao malu Simbu da mu dođe u krilo i štene je odmah poskočilo, ispružilo svoje prednje šapice k njemu i veselo, mašući repom, tražilo da ga on uzme. Prihvatio ga je, izvrnuo u svom krilu, a ono se odmah počelo da igra: iskrivilo je glavu, zagrizlo ga za rukav, a raskrečilo nožice, tako da mu se otkrio kao snijeg bijeli trbuh. Dok se štene tako koprcalo, dok ga je gladio po toj mekoj i toploj bjelini, Rajko je bio gotov: i on se zaljubio u pse!

– Da li biste mi dali ovu Simbu? – upitao je Sinišinu mamu.

– A šta bi ti s njom?

– Odnio bih je kući.

– Šta bi na to rekli tvoji, tata i mama?

– Pa, ja ću im... – zaustio je Rajko, ali je ućutao. Dosjetio se da bi doista bilo najbolje da najprije upita roditelje da li bi prihvatili takvog četvoronožnog stanara.

– Ako ti tata i mama pristanu, daćemo ti je, jer si ti najbolji školski drug našeg Siniše – rekla je Sinišina mama.

Ona kao da je unaprijed znala šta će biti.

– Ne, ne i ne! – kazala je Rajkova mama čim je Rajko izrekao svoju želju. – Zar da nam jednu džukelu dovedeš u stan, šta je tebi, jesi li pri čistoj pameti? Zar da nam od stana načiniš štenaru? To izbij iz glave! Samo preko mene mrtve!

– Ne! – rekao je i tata, naprosto je odsjekao kao britvom. On ni inače nije volio da objašnjava ono što kaže.

Rajko je u svojoj maloj sobici, zatvoren u četiri zida sa zadaćama i nekadašnjim igračkama, tužno prebirao po mislima. Ono malo štene div-nih okruglih kestenjastih očiju, rumenog jezika koji viri iz nasmijanih usta, razmahanog lepezas-tog repa, bijelog stomaka, s nožicama nakićenim crvenkastom dlakom, razigrano i živahno, nikako mu nije moglo da iziđe iz glave. On se gotovo topio od miline pri sjećanju na to stvorenje koje je grizlo njegove rukave od kaputa i njegove prste na rukama, a nije ujedalo, već je pazilo da ni jednom ne stisne zube toliko da bi to zabo-ljelo. Kako da uzme to psetance? Kako da ono bude njegovo?

Tada je Rajku pao na um njegov djed Cvi-jetin. Taj tatin tata, krupan, kosmat, prosijed i rumen veseljak, pun snage, živio je s bakom Magdom sasvim na kraju grada, u kući koju je podigao usred lijepog voćnjaka. Djed je odavno bio u penziji i rijetko je dolazio k njima u grad, ali češće nego oni k njemu, jer je mama više navijala da se ide k njenim roditeljima, na more. A djed Cvijetin je uvijek kad bi došao govorio: "Sad je četiri-nula za mene!" ili "Sad je šest-nula za mene!", što je značilo daje on, eto, već četiri

ili šest puta došao k njima, samo da vidi kako su, a oni u tom vremenu nisu bili ni jednom kod njega i bake.

Rajko je bio uvjeren da će njegov djed, onako dobar kao dobra duša, rado prihvatiti malu Simbu. Zato je već sutradan poslije nastave u školi, zajedno sa Sinišom, sjeo u autobus i odvezao se do djedove kuće.

– Vidi, Magdo, ko nam je ovo došao! – povikao je djed kad je ugledao Rajka i kao zabrinuo se: – Mora da će neka grdna promjena vremena! Biće da će ovog ljeta pasti debeo snijeg!

Zagrlio je i poljubio Rajka i dugo ga držao u svojim velikim rukama, a i sa Sinišom se po-zdravio kao da mu je i on neki malo dalji unuk. Onda im je prišla i baka Magda, pa je počelo uobičajeno: šta je novo, kako su tata i mama, kako ide škola, kako ovo i kako ono. U djedovoj sobi, gdje su ušli, na zidu su bile slike i odlikovanja. Siniša je zadivljeno gledao kakav je Rajkov djed bio dok je bio mlad, dok je bio partizan i oficir u Titovoj vojsci.

– Pa, da čujem – rekao je najzad djed Cvijetin – kakva te je, sinko, buha ujela pa si došao k meni i baki, i još si, po vrhu, poveo i svog druga kao pojačanje?

Rajko je nadušak ispričao sve o Simbi.

– Tako, veliš, zavolio si jedno štene – kazao je djed zamišljeno i pogladio svoju neobrijanu bradu. – Pa, lijepo! Nisam baš petljao s paš-čadima, ali bih za tebe učinio i više od toga. Uostalom, baka i ja smo ovdje sami, neće nam smetati!

Dodao je uz to i nekoliko gorkih riječi na račun Rajkovog tate, svog sina, ali je ubrzo zatim napomenuo da to ni Rajko ni Siniša ne treba da upamte.

Najvažnije je bilo gotovo: djed Cvijetin je pristao da uzme Simbu. Rajko je obećao da će je već sutra donijeti.

Onda je izbio nesporazum sa Smišinim tatom. Kad je Rajko, ne sluteći ništa, došao da uzme Simbu, Sinišin tata je počeo da galami:

– Ko je to mogao da ti obeća? Bez mog pitanja to nije mogao i nije smio niko u mojoj kući! Ovo štene, moj dječko, vrijedi debelih para, razumiješ! Ja već imam mušteriju. Kupiću Siniši novo odijelo i još će mi ostati! Hajde! To se ne poklanja!

Drug Jelača je bio tako žestok da je već htio da zatvori vrata pred Rajkovim nosom, ali su se umiješali Siniša i njegova mama. Nisu uspjeli da udobrovolje starog, osim što je pristao da kaže cijenu po kojoj bi dao Simbu.

– Samo za čiste pare, nikako drugačije! – rekao je.

– Ja sam kupio Džesiku, ja ću prodati njenu štenad! Tako se radi svuda u svijetu!

Sav uplakan, Rajko je otrčao do djeda i kazao mu da Sinišin tata ne da Simbu bez para, iako je Sinišina mama obećala da će je dati.

– To je ona, moj sinko, obećala zato što je bila uvjerenjena da ti mama i tata neće prihvatiti štene u stan, a nije znala da ti imaš i svog djeda! – uzviknuo je djed Cvijetin i svojim velikim prstima brisao suze sa Rajkovog lica. I tješio ga je: – De, ti, blago meni, ne plači! Ima djed štednu knjižicu i na njoj drži pare u rezervi, samo zato da se ne bi

plakalo!

Djed je uzeo svoju štednu knjižicu i zajedno s Rajkom otišao do banke. Tamo je u Rajkove ruke izručio čitavu gomilu novaca, tačno onoliko koliko je stari Jelača tražio. Rajko je odmah pošao da novac preda Jelači, Sinišinom tati.

Narednog dana donio je malu Simbu u naručju do djedove kuće. Djed je čučnuo i ispružio obadvije ruke prema štenetu, a baka se nagnula i rukama oslonila na svoja koljena.

– Dođi ovamo, jagnje moje bijelo! – veselo je govorio djed i dozivao štene da mu priđe.

Simba je bojažljivo povila glavicu i počela da se primiče djedovim ispruženim rukama.

– Vidi ti moje ljepotice, vidi ti moje mjezimice! – radovao se djed.

– Prava lutkica! – rekla je baka Magda. – Prava vila Ravijojla!

– Daj, bakice, da vidimo hoće li mlijeka! – rekao je djed i dograbio štene da ga gladi i mazi, a ono se okrenulo na leđa, raskrečilo se i počelo da se uvija od zadovoljstva što ga djedovi prsti škakiljaju po dlakavoj koži od glave do repa.

– Vidi ti lopuže, vidi ti što voli da se umiljava, mačkica jedna razmažena! – smijao se djed i poturao prste u Simbina usta, a ona ih je stiskala zubićima i igrala se.

Tako je Simba primljena u djedovu kuću. Dva-tri dana kasnije, djed je odnio Simbu u veterinarsku stanicu gdje su je vakcinisali i gdje su joj dali markicu sa brojem. Simba je i inače povazdan bila uz djeda ili baku, a noću je spavala ili na djedovom ili na bakinom krevetu, uz noge, na pokrivaču, ili pak između njihovih kreveta, na za nju posebno pripremljenom ćebetu i jastučetu, koje joj je baka Magda načinila. Naučila je da prije spavanja sama pođe u kupatilo i uđe u nisku kadu da bi joj djed ili baka oprali šape. Na balkonu kuće bilo joj je određeno mjesto gdje je dobijala hranu i šerpu iz koje je pila vodu. A kad bi je puštali napolje, pred kuću, jurila je po cijelom voćnjaku, skakala, prevrtala se i igrala po travi, lajala na ptice i izvodila hiljade đavolija, tako da su djed Cvijetin i baka Magda mogli da uživaju i da se vesele kao djeca. Ona im je postala radost, donijela im je vedrinu. Uživali su kad bi pozvali Simbu da joj nešto kažu, a ona bi tada sjela na stražnje noge, digla glavu, užagrla očima i isplazila jezik pa se činilo kao da svaku riječ pažljivo sluša i pamti.

– Nikad nisam ni pomislio da ima ovakvih pasa! – čudio se djed gotovo svakog dana. – Samo čekam kad će da progovori!

Rajko je dolazio svakog ili bar svakog drugog dana da se poigra sa Simbom.

– Eto, eto, da nema Simbe, ne bi znao ni da imaš djeda i baku! – govorio je djed Cvijetin bez srdžbe.

Tokom ljetnjeg raspusta Rajko je morao poći na more, kod drugog djeda i bake. Dva mjeseca nije vidio Simbu, a ona je za to vrijeme porasla i još se proljepšala.

Pred svojim roditeljima Rajko nikad nije pominjao Simbu ni jednom jedinom riječju. To je bila njegova tajna. Vrijeme koje je provodio u igri sa Simbom kod djedove

kuće pravdao je igrom s drugovima, a Siniša mu je dva-tri puta bio glavni svjedok da govori istinu. No, pošto to nije bila i djedova tajna, djed je jednom, kad je već stigla zima i on navratio da upita da li treba da im ukiseli kacu kupusa, uz razgovor i čašicu rakije pomenuo da su njih dvoje starih poželjeli da im sin i snaha barem malo navrate u goste, a na to je dovezao:

– Da nam nije Simbe, ne bi nam ni Rajko dolazio, ne bismo se ni čuli ni vidjeli!

– Koje Simbe? – upitala je Rajkova mama.

Tada je djed Cvijetin rekao sve.

Nije važno što je nakon toga Rajko bio obasut grdanim pitanjima i oštrim riječima jer ni on nije ostao dužan ni tati ni mami. Kazao im je i ono što je djed rekao na tatin račun i što je trebalo da zaboravi da je čuo. To je tatu uzbudilo i on je odlučio na narednog vikenda obavezno odu u posjetu djedu Cvijetinu i baki Magdi. Ali, i da vide tu džukelu u koju se njihov blesavi sin tako zacopao.

Snijeg je bio uveliko prekrrio prostrani voćnjak oko djedove kuće, a na toj čistini i bjelini ugledali su crnu Simbu kako se valja i igra. Činilo se da je toliko zanesena igrom da je se ništa drugo ne tiče.

– Eno Simbe! – rekao je Rajko i povikao: – Simba, dušo, dođi!

Pseto je hitro skočilo, otreslo snijeg sa sebe, pogledalo odakle dolazi povik i spazilo Rajka, a onda je munjevito pojurilo da ga pozdravi. Na kućnim vratima pojavio se djed Cvijetin, a za njim je izašla i baka Magda.

– Došli smo da uzmemo to pseto, neka bude kod nas kad ga već Rajko toliko voli – rekla je Rajkova mama, pošto su se i počastili i porazgovarali o koječemu.

– Divno! Baš se radujem! – pljesnuo je dlanovima Rajko i poskočio za stolom.

– Neka ti bude! – odrezao je kratko njegov tata. Djed se smješкао i gladio Simbu, koja je ležala za njegovim leđima na sećiji, sva ispružena i opuštena.

– To, moj sine i moja snaho, ne dolazi u obzir – rekao je mirno. – Ni Magda ni ja ne bismo to prežalili. Simba neće nikud od nas. Njoj je ovdje lijepo, mnogo ljepše nego što bi joj kod vas bilo.

– Ali, djede, Simba je moja! – uzviknuo je Rajko.

– A sem toga, tata, šta ima tu da se pita pseto gdje mu je bolje! – kazao je Rajkov tata.

Djed Cvijetin je spustio obadvije ruke na sto i tapnuo velikim dlanovima nekoliko puta po ploči stola.

– A sem toga... a sem toga... – ponavljao je isto toliko puta – da se zna: jeste Simba Rajkova, ali je dva puta više naša, bakina i moja. Mi je ovdje čuvamo, hranimo, pazimo je. Dok imamo nju, imamo i našeg unuka. Ona nam je ovdje zalog da će on češće doći, a ako se i vama dvoma Simba dopala, onda ćete i vi svraćati više nego dosad. Tako vam stoji ta stvar sa Simbom!

Čim je to izgovorio, djed je opet spustio ruku na crnu, sjajnu dlaku ispružene keruše i protrljao je nježno i meko, tepajući joj kao kakvom djetetu:

– Spavaj ti samo, djedova maco, bakina mazo, jagnje naše bijelo, radosti naša slatka...

SVE PIŠE NA ZIDU

Kad se poslije pet sati nastave vratio kući i ušao u kuhinju, Nusret je vidio da njegova majka tek počinje da priprema ručak. Ona je gulila krompir, sjeckala luk, rezala meso, a on je sjeo za sto, otvorio svoju školsku torbu, izvukao do-maće sveske i odmah, po običaju, prionuo na svoje zadaće. Pisao je, zavirivao u knjige i rječnike, već kako se to radi, i nije obraćao pažnju šta majka priprema za podnevni objed. Ona je svoj posao obavljala bez riječi, tiho, jer je dobro pazila da njen Nusret na miru i bez smetnji završi svoje zadaće.

Tako je to uostalom, bilo svakog dana.

Ovog dana, međutim, dogodilo se da je ipak bilo drugačije. Majka je već bila počela da priprema puding, omiljeno tatino jelo, a onda je najednom utvrdila da nema dovoljno šećera i uhvatila se za glavu.

– Šta ću sad? – uzviknula je. – Nemam šećera! Nusret je podigao glavu. Čuo je šta je majka rekla.

– Da skoknem u samoposlugu, da kupim? – upitao je.

– Ne – rekla je majka. – Treba mi odmah! Trkni, molim te, do Gogićevih. Evo ti ovaj lončić. Zamoli drugaricu Gogić da nam pozajmi. I ona je od mene pozajmljivala. Požuri!

S lončetom u rukama, s papučama na nogama, Nusret je iskočio iz stana i popeo se na jedan sprat više.

Pozvonio je na vrata porodice Gogić. Istog trena, kao da je bila skrivena iza vrata, pojavila se Maca.

Maca je zapravo Marija. Ima dvanaest go-dina i samo je nekoliko mjeseci mlađa od Nus-reta, ali je, kao i on, učenica šestog razreda. Iako u istoj zgradi stanuju već tri pune godine, još se nije dogodilo da idu u isto razredno odjeljenje. Zato su se rijetko vidali, katkad na stepeništu, katkad u liftu, ali za sve to vrijeme nisu progovorili ni pet riječi. Nisu imali ni razloga.

Maci se taj Nusret činio kao uobraženi gusak, a ona njemu kao uobražena guska.

– Moja mama moli ako možete da nam pozajmite lončić šećera – izgovorio je Nusret.

– Nema moje mame, ali ja ću ti usuti – rekla mu je Maca i svojom tankom, gotovo prozirnom rukom prihvatila lončić. A onda je leđima odgurnula vrata, izmakla se i rekla:

– Uđi!

Sve bi bilo kao i do tada da je Nusret ostao pred vratima Gogićevog stana, da je pričekao dok Maca naspe taj šećer, ali on je zakoračio i ušao. Uvela ga je u čistu i svijetlu kuhinju i on je odmah ugledao na kuhinjskom stolu isto što je i sam ostavio u svom stanu: rastvorene sveske i knjige.

– Pišeš zadaću? – upitao je. Iskočilo mu s jezika.

– Da – odgovorila je Maca dok je skidala kutiju sa šećerom iz kuhinjskog kredenca.

– I ja – kazao je Nusret.

Ona se okrenula i pogledala ga. Nusret je odjednom ugledao da Maca ima ogromne crne oči. Dotad je samo znao da je ona neugledna, štrkljasta, tanka kao motka, a viša od njega za dva-tri prsta. I ona je opazila: taj Nusret, pjegav, žut, krezub, ima zelene oči i nije uobražen.

Dok je ona presipala šećer iz kutije u lončić, on je bacio pogled na njene sveske. Na jednoj strani matematika: ista zadaća kao i njegova. Na drugoj strani francuski: opet ista zadaća. Njene zadaće su izgledale malo čistije od njegovih. Rukopis joj je bio ljepši, uredniji.

– Koliko imaš iz matematike? – upitao je.

– Peticu.

– A iz francuskog?

– Isto.

– Ja iz francuskog imam četvorku. Ali jaku! – rekao je Nusret.

Šećer je već bio nasut, Maca mu je pružila pun lončić i više nije imalo šta da se kaže. Ispratila ga je do izlaza i on je već stupio na stepenište kad se ona najednom sjetila da ga upita:

– Da nemaš slučajno Ćopićeve priče o Nikoletini Bursaću?

– Imam – rekao je Nusret.

– Divno! – uzviknula je Maca. – Možeš li da mi pozajmiš da pročitani?

– Mogu – potvrdio je Nusret.

– Onda, eto me brzo!

Nešto sitno, sasvim sitno, a lijepo i ugodno, meko i toplo, zatitralo je u Nusretu. Dao je majci šećer i odmah se ustumarao po stanu da u očevoj biblioteci pronade Ćopićevu knjigu. Kad ju je našao, donio je u kuhinju i s nestrpljenjem čekao zvuk zvonceta sa ulaznih vrata. I nije dugo čekao.

– Izvoli – kazao je kad se Maca pojavila. Dao joj je knjigu.

– Još danas ću da je uzmem da čitam – rekla je Maca. – Volim da čitam priče i romane iz rata. Uvijek zamišljam i sebe kako bi mi bilo da sam i ja bila tamo.

– I ja isto tako – prihvatio je Nusret. – Moj tata ima dosta knjiga i ja onda uzmem i čitam.

– Znaš, ja volim i filmove, ali su knjige ipak nešto drugo. Više se udubljujem, bolje razumi-jem – objašnjavala mu je Maca, a u njemu je rasla neka neobična dragost i samo

je želio da taj razgovor još traje, da se ne prekida.

Ona mu je obećala da će mu vratiti knjigu za dan ili najdalje za dva dana, a onda će ga zamoliti za neku drugu. I ponovo ga je pogledala. Baš je bio zgodan! A i on je pogledao nju. Baš je bila lijepa!

Poslije, u kuhinji, više svojih zadaća, nije mogao da se sredi. Ah, đavo ih odnio, nikada mu te zadaće nisu bile teže nego ove koje je trebalo da napiše! A Maca je pisala iste. Pa, eto, mogao bi da opet skokne gore, na šesti sprat, da upita Macu kako je ona riješila te kvadratne korijene! Ili samo da vidi da li je počela da čita knjigu koju joj je pozajmio! To ga je kopkalo, to ga je svrbjelo, to mu nikako nije davalo mira i on se vrpeljio kao da sjedi na mravinjaku. I majka je primijetila da nešto s Nusretom nije u redu.

– Šta ti je, sine? – upitala ga je.

– Ma, ništa – odgovorio je, jer ni za živu glavu ne bi priznao šta mu je.

Ali, kad više nije mogao da izdrži, ustao je i rekao:

– Mama, idem do Dragana da vidim šta je on napisao!

Dragan je bio njegov kolega iz razreda. Ako bi rekao da ide do Mace Gogić, mama bi mogla da nešto posumnja.

I počelo je...

Narednog jutra je udesio da iziđe iz stana prije Dragana, tako da je izbjegao da s njim skupa pođe u školu. Sakrio se na dnu stepeništa i vidio kad je Dragan izišao iz lifta i otišao. On je sačekao da naiđe Maca pa je, kao slučajno, iskočio i tako su tada prvi put zajedno otišli do škole. A dok su išli, pričali su o sinoćnjem tele-vizijskom programu, o jednom serijskom filmu i zabavnim pjesmama. Mudro je prepuštao da Maca kaže šta joj se svidjelo i, za divno čudo, to se i njemu dopadalo.

Kasnije su, svakog dana, jedno drugom potvrđivali da se u svemu slažu. Voljeli su iste pisce, iste filmove, iste glumce, iste pjevače, iste muzičke sastave, iste nastavnike, ista jela, iste slatkiše, uopšte sve isto o čemu su razgovarali, a isto tako, potpuno isto i ni za dlaku drugačije, nisu marili za neke postupke svojih roditelja i nastavnika i nisu voljeli – ili tačnije: bili su im najmrži – neki kućni poslovi i neke školske obaveze.

Doduše, u dosta tih slučajeva ni Nusret ni Maca nisu ranije o tome imali određeno mišlje-nje, nisu se bavili tim da raspetljivaju u sebi šta vole a šta mrze, ali kad su o tome porazgovarali, ispadalo je da ne može biti sličnije u pogledu osjećaja. Išlo je to dotle da su se Maci sviđali isti nogometni timovi i isti igrači kojima je i Nusret bio naklonjen, iako ona nije imala blage veze s nogometom i nikad prije, čak ni na televiziji, nije gledala nijednu nogometnu utakmicu.

U predvečerja, kad bi po dogovoru izašli da se nađu u parku ispred svog solitera, Nusret i Maca su jedno drugom prepričavali šta je bilo na kojem času u školi i sve im je bilo smiješno i veselo. Katkad su opet govorili o svojim zadaćama i Nusret je bez po muke, uz Macinu pomoć, shvatio suštinu mijenjanja francuskih nepravilnih glagola, jer prije toga nikako nije mogao da dokuči u čemu je tu začoljica. Ni Maci prije nisu bila

jasna neka pitanja iz biologije, ali je, kad su o tome zajedno popričali, brzo raščistila s tim nejasnoćama.

Jednom je Nusret ispričao Maci i neobičnu novost: sinoć ju je sanjao. Kao, bili su na nekakvom vašaru i vozili su se na vrteški i okre-tali se; ona mu je stalno dovikivala: "Daj ruku, daj ruku!" a on nikako nije mogao da je dohvati. Doista je to sanjao. Onda je poslije desetak dana i Maca sanjala Nusreta: bili su na neviđenom sjajnom balu, u nekoj ogromnoj dvorani, kakvih ima na filmu, i svirala je božanstvena muzika, a muzičari su bili u crnim frakovima, i dame su bile u drugim bijelim haljinama, i ona je imala takvu haljinu, a gospoda su bila s perikama i uopšte su sve to bili neki grofovi i baroni, a onda je odjednom, usred te raskoši, k njoj prišao on, Nusret, u farmericama, u kućnim papučama, nepočesljan kao i obično, i svi su se zgranuli, začudili i zaprepastili otkud je on takav stigao i šta hoće, a on je njoj pružio ruku i rekao: "Hajde da plešemo zajedno!" Eto, to je ona sanjala, časna riječ. I žao joj je bilo što se probudila upravo u trenu kad mu je pružila ruku u bijeloj rukavici do lakta i kad je on načinio prvi plesni korak.

– Čudno! – rekao je Nusret. – A ja ne znam da plešem.

– Ništa za to. Ja ću te naučiti – obećala mu je Maca. – Kad dođeš kod mene, stavićemo neku ploču na gramofon i ja ću ti pokazati kako se pleše. To je sasvim lako. Mene je mama naučila.

To su dakle, bile njihove priče.

Ali u soliteru kao da su svi imali po deset pari očiju. Možda je počelo od Dragana, koji je prvi uočio da mu Nusret nekako često izmiče i da ga više ne traži kao prije pa je zatim vidio i zašto je to tako, a možda su i one dokone babe što ništa ne rade, već samo gledaju šta se u kući događa, zapazile to druželjublje dvoje đaka, tek – bilo kako bilo – ubrzo je cijela visoka, dvanaesto-katna zgradurina, počela da šapće o Nusretu i Maci. Neko se smješkao, neko je vrtio glavom i govorio: "Rano su počeli".

Čak ni Maca ni Nusret nisu tačno znali šta su to njih dvoje rano počeli. Samo im je bilo drago da se viđaju i da razgovaraju.

Ako nisu oni znali, drugi su znali. Prvo se pred ulazom u soliter, na zidu, pojavila velikim slovima ispisana rečenica: "Nusret voli Macu!" Onda je neko ispod toga dopisao: "Maca voli Nusreta". Pa je to onda napisano na stepeništu, između prizemlja i prvog sprata, zatim u liftu na dva mjesta, pa još šest puta na zidu između spratova.

Eto, sve je pisalo na zidu.

KUĆNI ŠPIJUN

Posljednjih desetak ili petnaest dana, sva-kog predvečerja, uvijek u isto vrijeme, Enesova sestra Zuhra, gimnazijalka, počinjala je da se užurbano sprema za izlazak.

Najprije je odlazila u kupatilo i tamo se dugo umivala, zatim se oblačila, a onda bi sjela za sto u kuhinji, preko puta Enesa, i izvadila sijaset svojih krejona i pomada da bi se šminkala, i mazala, svejednako piljeći u ogledalo i rastežući usne na osmijeh. Kada se najzad i počesljala i kad je sve bilo gotovo, ustajala je i vrtjela se po kuhinji kao da pleše, pjevušila i pitala majku: "Kako izgledam, mamice?", a majka joj je odgovarala svaki put isto: "Lijepo kćeri, lijepo! "

Sve je to Enes zapažao samo uzgred, jednim okom, zabrinut nad svojim svakog dana sve težim zadaćama koje je morao da uči ili da ih piše. Nije mu ni na um padalo da pomisli kuda to Zuhra tako nestrpljivo i veselo žuri svake večeri. A onda je, valjda tek petnaestog dana, odjednom podigao glavu, zagledao se u sestru i osjetio kako mu je sve to strašno sumnjivo. Bio je siguran da nešto nije u redu sa Zuhrom.

Kad je te večeri ona poput leptirice izletjela iz stana, Enes se podnimio s laktom na stolu, i upitao majku:

– Mama, kuda to Zuhra trči svake večeri?

– Ide da uči – rekla je majka. – I nemoj ti da se brineš o njoj, starija je od tebe i zna šta radi. Pametnije ti je da gledaš svoj posao, da učiš i da pišeš te zadaće!

Ma, neće biti to, pomislio je Enes. Naljutio ga je i mamin žustar odgovor, kao da joj je rekao nešto ružno. Nagnuo se nad knjigu, pretvarajući se kao da uči, a prisjećao se da mu je sestra od-skora postala raspjevana, razigrana, razdragana pa je i njega, iz čistog mira, hvatala i ljubila, kao da su se odjednom susreli poslije dugog neviđanja. U tome se, očigledno, nešto krilo.

Te večeri je Enes, sve gledajući u knjigu, odlučio da postane kućni špijun. Poželio je da vidi i da tačno utvrdi kuda to Zuhra ide i šta radi. Na tu odluku navela ga je i ona mala otrovnica – ljubomora koja se u njemu odavno krila i koja ga često ujedala čim bi vidio da roditelji poklanjaju više pažnje i ljubavi Zuhri i čim bi čuo da na sva usta hvale Zuhrine petice i četvorke, a uvijek se žeste i ljute zbog njegovih ocjena, među kojima su bile mršave trojke i dvojke, a katkad i neki keč. Sad je to bila dobra prilika da on svom dragom tati i dragoj mami pokaže da njihova mjezimica nije cvijeće, jer je unaprijed bio siguran da će upravo tako nešto otkriti i utvrditi. Bio je sasvim siguran u uvjerenju da niko živ ne žuri na učenje onako kao Zuhra, sva našminkana, namirisana i uspirilitana kao da je u najmanju ruku filmska glumica.

Sutradan, čim je krajičkom oka opazio da je Zuhra započela svoje pripreme za izlazak, Enes je ustao i objasnio majci da nije zapisao nekakav važan zadatak pa stoga mora da skokne do svoga školskog kolege Rašete u susjedni soliter, da od njega prepíše to što mu treba za zadaću. Tako je uspio da prije Zuhre iskoči iz stana i zauzme busiju pred kućom.

Napolju je bilo hladno, zimljivo, a on nije ponio zimski kaput. Cupkao je nedaleko od kućne kapije, trljao ruke i hukao u dlanove, ali je uporno motrio na kućna vrata. Potrajalo je to čekanje duže nego što je on računao, ali se ipak isplatilo. Zuhra je kao ptica izletjela iz kuće i, kao da je neko goni, požurila niz ulicu. Na to je i Enes, poput

pravog špijuna kakve je viđao u filmovima, natisnuo za njom, držeći se tamnih mjesta, trčeći i zastajkujući iza drveća i parkiranih automobila, ali je stalno bio na pristojnom odstojanju od Zuhre.

Tako su njih dvoje, sve u polutrku, stigli do centra grada. Žureći za sestrom, Enes se nekoliko puta pokolebao i pomislio da nije lijepo što to radi. Mogla bi Zuhra da se slučajno okrene i da ga ugleda. Moglo bi se dogoditi i to da on u tom hodanju za Zuhrom nabasa na nekog od stričeva ili očevih prijatelja koji bi ga sigurno odmah pitali kuda će tako bez zimskog kaputa i šta ga tjera da se skriva iza drveća. A moglo je da doista ispadne i to da Zuhra ide da uči kod neke svoje drugarice pa bi mu sve to smrzavanje na ulici i to trčanje za sestrom izišlo na nos. Ipak je u sebi slomio te strijepnje. Neka bude šta će biti, mislio je. Gonio je od sebe takva pitanja. Ako je već bio špijun, onda je morao biti i hrabar i istrajan na tom poslu.

Najzad je njegova sestra skrenula u park.

Bilo je to veliko iskušenje za Enesa. Nije znao šta bi trebalo da učini. Nije smio da odmah pođe za Zuhrom, jer je to mogao da bude njen trik. Možda je već opazila da je prati pa se u parku sakrila iza nekog grma i čeka da iskoči pred njega. Do drugog ulaza u park bilo je daleko. Dok bi on stigao tamo, Zuhra je mogla proći na suprotnu stranu i on više ne bi mogao da je prati. Nije mu, prema tome, preostalo ništa drugo već da pođe naprijed, na sreću. Pogrbio se i iskrivio koliko je mogao i tako se prišuljao do ulaza u park, nadajući se da ga tako pogrbljenog Zuhra ne bi mogla da prepozna čak i ako ga čeka. Uzdržanog daha, oprezan kao mačka, ušao je i dokopao se jednog sjenovitog grma. Tako je produžio i dalje, tiho kao sjenka, i ušao duboko u park pun večernje tmine.

Sestru je ugledao ispred velikog spomenika herojima, obasjanog sa tri reflektora. Nije bila sama.

Srce mu je zaigralo od silnog zadovoljstva. Vidio je ono što je već naslućivao. Pored Zuhre je stajao dugački Matko, gimnazijalac i košarkaš, kome se Enes često divio na utakmicama. Matko je bio za cijelih pet pedalja viši od Zuhre, a ipak su zijali jedno u drugo kao da ne postoji ništa više na svijetu osim njih. I još su se držali za ruke.

– Aha, u tome je stvar – kliknuo je Enes u sebi, sav zaokupljen tom slikom koju je gledao. To je to Zuhрино učenje!

Potrčao je natrag kao zaobadano goveče. Tako je, zadihan, upao u kuću i uzletio, preskačući po dva stepenika, na treći sprat, u stan. Jedva je čekao da pred majku ili pred oca istrese uzbudljivu i važnu vijest koju je nosio. Nije bio važan Matko, on je bio lafčina, dobar dečko, ali je bilo važno da roditelji čuju i saznaju da Zuhra ima momka! Ne ide da uči, već se sastaje s momkom i u parku se hvataju za ruke!

– Mama, imam nešto vrlo važno da ti kažem – rekao je majci, koja je u kupatilu odabirala rublje za pranje. Još je soptao od trčanja. – Nemoj samo da padneš u nesvijest kad čuješ!

– Šta se dogodilo? – upitala ga je majka i digla glavu.

– O Zuhri – šapnuo je Enes, kao što šapuću špijuni kad podnose povjerljive izvještaje. – Ti misliš da je ona otišla da uči! E, da znaš, nije! Pratio sam je i vidio sam. Nije otišla da uči!

Znao je dobro da sad dolazi onaj glavni trenutak. Kad kaže šta je vidio, majka će možda vrisnuti, a zatim će da ga zagrlji, da ga privije uza se, pa će ga i poljubiti za tu vijest.

– Nije ona više dijete, može da ide kuda hoće – rekla je majka mirno.

– Ona, mamice, ima momka! Znam ga dobro! – ispalio je Enes svoj glavni metak, tešku tužbu protiv sestre mjezimice.

Gledao je majčino lice da vidi kako će ona podnijeti taj nenadni udarac.

– Pa, neka ima – rekla je majka sasvim hladno. – Znam ja to, rekla mi je Zuhra. Momak je lijep i pristojan, i on nju voli. Neka se djeca zabavljaju.

Onda je oštro pogledala Enesa i podigla glas.

– A zašto se ti u to petljaš? Zašto je pratiš i špijuniraš? Sram te bilo, nevaljalče jedan!

Enes je najmanje očekivao da će to čuti. Osjetio je majčine riječi kao vruć šamar. Uspio je jedva da promuća:

– A ako sazna tata?

– Rekla sam ja tati – odbrusila mu je majka ljutito i priprijetila: – Pazi samo da mu ne kažem za ovo tvoje špijuniranje! Ostavi Zuhru na miru! I budi đak kao i ona!

Tada je u Enesu planuo prkos. Opet ga je ujela otrovnica ljubomora. Ma kako bilo, ma šta Zuhra radila, roditelji su navijali za nju! Sve su joj gledali kroz prste!

– Čuj, mama, – rekao je gnjevno – i ja ću sutra da nađem sebi curu! Hoću! Već sutra, da znaš!

I već je istog trena pomislio na crnooku Jasnu iz svog razreda. Upravo mu je tog jutra, za vrijeme velikog odmora, ponudila polovinu svog pereca.

LJETNI PROVOD

Nekoliko mjeseci prije školskog ferija Ankica je znala da će ljeto provesti na selu, kod strica Žarka. Najprije je to pomenuo sam stric, kad je jednom dolazio k njima u grad da proda sir i kajmak i kupi neke alatke. Rekao je, jednostavno i grubo: "Jeste li vi nas, tamo na selu, zaboravili pa nas volite samo kad vam nešto treba? Ovog ljeta vas čekamo i nemojte da izvrdate!" Od tada su u kući veoma često, gotovo svakodnevno, pominjali to ljetovanje na selu. Malo-pomalo, pa bi se mami, tati, Ankici ili njenom godinu dana starijem bratu Dubravku omakla rečenica: "Na ljeto, kad budemo u selu..."

Dubravku nije bilo pravo što će ići na selo. Zagledao se u crnokosu Milicu iz svog

razreda i čak se upisao u izviđače, jer se i ona upisala, s nadom da će skupa otići na neko logorovanje. Tata, međutim, nije htio ni da čuje o tom nje-govom logorovanju, već je rekao da će mu i na selu biti dosta čistog zraka, a uz to će, gledajući šta se sve na selu radi, dosta toga korisnog naučiti, čak i više nego među izviđačima.

Dubravko je gundao samo pred Ankićem, ljutio se i na tatu i na stricu, ali na kraju, pred polazak, nije bio neraspoložen. Uspio je da do-zna tačnu adresu izviđačkog logora i dogovorio se sa Milicom da će joj se drugarski javljati, a to mu je već mnogo značilo.

U Ankićinom srcu bila je daleko veća muka. Veća zato što o toj mucu nije smjela da progovori ni pred Dubravkom, a kamoli pred mamom i tatom.

Njoj se dopao jedan dugendža iz osmog razreda, a ime mu je bilo Jakov. S njim je jednom plesala na školskoj igranci, a poslije nekoliko dana on joj je prišao i, valjajući žvaku među zubima, upitao je da li bi htjela da se njih dvoje zabavljaju. Bila je zbunjena i nespremna za takvo pitanje pa je odgovorila da će mu to reći kasnije, ali on kasnije više nije prilazio i pitao, iako su se sretali u školi. Nekako joj je bilo stidno da mu tada odmah kaže da pristaje, a pristajala je bez dvoumljenja, jer je Jakov bio prvi momak koji joj je tako nešto predložio. Doduše, nije joj se dopadalo to što je uvijek držao žvaku u ustima, i što se gegao u hodu, i što je imao mnoštvo čibuljica po licu, a volio je da zadirkuje i druge djevojčice. Nije bio ni neki ljepotan. Plesao je nezgrapno i nije imao sluha za muziku.

Zašto ga je ipak zavoljela, to Ankica nije znala, ali je znala da joj je drag i da joj često pada na um. Znala je i gdje Jakov stanuje i mogla je katkad da ode da ga vidi kako pred kućom, sa ostalim mladićima, trči za loptom ili igra košarku. Znala je i to da on ima dvije slabe ocjene, iz matematike i fizike, i da će ljeto provesti u učenju i pripremanju popravnog ispita. Zato joj se nije išlo u selo.

Čim je nastupio školski raspust, tata je dobio godišnji odmor.

Uredio je to već ranije, tako da su mogli odmah da pođu. Nisu nosili mnogo stvari, samo dva teška kofera i jednu torbu.

Stric Žarko ih je dočekao na autobuskoj stanici sa svojim zaprežnim kolima. Seoski put je sa obadvije strane bio omeđen mirisnim bagre-movima, a konji su jednolično kaskali i vukli kola, tako da je već to bio prvi doživljaj. Stric je puckao bičem iznad konjskih sapi i veselo pričao o ljetini, da će biti bogata i berićetna, a hvalio se i novom stajom, kupljenim televizorom i novim ćebadima, koje je nabavio upravo radi njih što mu dolaze u goste.

Pred stričevom kućom čekali su ih strina Gospava i njihova djeca Jakša i Manda, a s njima i Jakšin drug Veljko. Jakša je bio samo koji mjesec dana stariji od Dubravka, a Manda nešto više od godinu dana mlađa od Ankice. Stariji su unijeli stvari u kuću, a njih petoro mladih ostali su u dvorištu da se porazgovaraju.

– Biće vam ovdje lijepo, budite sigurni! – rekao je Veljko, a već je očima užagrio u Ankicu i gotovo nije skidao pogleda s nje.

– Ima li ovdje u selu pošta? – pitao je Dubravko. –Gdje se kupuju koverta i marke?

Da li ima razglednica?

– Ima sve što želiš, samo nema telefona – rekao mu je Jakša.

U dvorištu su roktali prasići i šetale guske, trčkale kokoši s pilićima, a po nebu su letjele vrane.

– Koji si ti razred završio? – pitao je Jakša Dubravka.

– Sedmi.

– I ja. Vrlo dobrim.

– Ja takođe vrlo dobrim, ali se kod nas u školi mnogo oštrije ocjenjuje nego kod vas – rekao je Dubravko.

– Ma, otkud ti znaš kako se kod nas ocje-njuje kad ne znaš ni gdje nam je škola – ljutno se Jakša. – Mi pješačimo do škole pet kilometara. Pet tamo, pet ovamo.

– A ja sam završio osmi sa odličnim – pohvalio se Veljko. – Sad ću u srednju tehničku školu!

Ankica je rekla da je i ona odlikaš. Završila je šesti razred.

– Čestitam! – iskoristio je priliku Veljko i odmah pružio ruku Ankici da bi joj malo jače stegao prste.

– Hajde – rekla je Manda – sada ćemo na ručak pa ćemo poslije u livadu!

Tako je za Ankicu i Dubravka počelo ljeto-vanje. Išli su u livadu i u igri i šali čuvali krave. Išli su na seoski potok, ne samo da napoje stoku već i da tamo od vrbovog pruća i kore prave pištaljke i trube.

Skidali su obuću i trčali bosonogi po travi. Manda je učila Ankicu kako se veze i plete. Dubravko se jednom osmjelio pa je pojahao konja i nije mu se ništa dogodilo. Gledali su kako stric Žarko i njihov tata kose travu, samo se tata brzo umorio i nije mogao da ide naporedo sa stricem, koji je mahao kosom kao da se igra. I Jakša je znao da kosi. Manda je znala da muze krave.

A Veljko je gotovo stalno bio s njima. I stalno se nešto motao oko Ankice, pokazivao joj razne bube i cvjetove, objašnjavao joj kakvih sve ima ptica i uspješno oponašao njihovo glasanje. Bio je u svakoj čorbi zaprška.

Dani su bili lijepi, topli, sunčani, pravi ljetnji dani.

Samo su seoske muhe bile dosadne i ljute. A Ankica im je bila glavna meta, posebno njene gole noge.

Dubravko i Ankica su ostajali dosta dugo uveče ispred stričevog televizora. Stric nije mnogo mario za televizijski program i čim bi saslušao i vidio TV-dnevnik, odlazio je na spa-vanje, jer je rano ustajao, u cik zore. Strina Gos-pava nije gledala televiziju ni toliko.

Jakša i Manda bi već na pola filma, poslije dnevnika, počeli da zijevaju i ostali su do kraja programa samo kad je bila neka sportska emisija. Ali, njihovi gosti iz grada, posebno Dubravko i Ankica, nisu mogli da pođu na spavanje dok spiker ne kaže da je program završen.

Zato su se posljednji u kući budili i posljednji doručkovali.

Za deset dana boravka u selu Dubravko je poslao Milici tri drugarska pisma i jednu raz-glednicu. On je svoju ljubav povjerio Jakši i Veljku i tako im je opisao Milicu da su mogli da je zamisle kao najljepšu vilu iz snova. Međutim, sa Ankićom je bilo drugačije. U tih deset dana, u Veljkovoj blizini, onaj dugajlija Jakov poprilično je izbljedio i stalno se smanjivao.

– Šta ćeš da učiš kad završiš osnovnu školu? – pitao ju je Veljko i u isti mah je gutao svojim zelenim očima.

– Pa, nisam o tome još mislila – rekla je Ankica – ali mislim da ću poći u gimnaziju.

– Nemoj, šta će ti gimnazija – kazao je Veljko. – Upiši se u neku srednju, ekonomsku ili medicinsku. To su najbolje škole, može se dobro zaraditi.

– Kako to misliš? – začudila se Ankica.

– Fino. Važno je šta ćeš biti! Važna je zarada.

– O tome još nisam mislila – priznala je Ankica iskreno.

Veljko joj se primakao i uzeo je za ruku.

– Čuj – kazao je, a oči su mu sijale – ozbiljno ti govorim. Stariji sam od tebe, poslušaj me. Nisam više dijete!

– Ih, nego šta si!?! – nasmijala se Ankica i trgla ruku k sebi.

– Ja sam već momak – rekao je Veljko. – I mislim s tobom ozbiljno, majke mi moje!

– Ma, ti si šenuo! Ti si budala! Šta ti je? – branila se Ankica i izmicala se, jer joj se Veljkov pogled činio opakim. A prijalo joj je, godilo joj je što joj jedan takav dječko, ljepši i pristaliji od onog Jakova, govori takve riječi.

– Ma, ja ću sad da te poljubim! – uzviknuo je Veljko.

– Ne smiješ! – rekla je Ankica. Hitro se okrenula i počela da bježi.

Ni sama nije znala zašto, ali svakako nije mogla reći: "Pa, hajde, poljubi me!"

Možda bježe Veljko i sustigao, onako dug i krakat, ali je odjednom iza živice naišao Jakša i upitao:

– Šta se vas dvoje tu ganjate?

– Ma, onako – odgovorio je Veljko i stao.

– On je lud! – rekla je Ankica prvo što joj je palo na um. Zazvučalo je to kao uzdah.

Veljko se najednom nadurio, natmurio i okrenuo se natrag. Tek kad je odmakao desetak koraka, osvrnuo se i dobacio:

– Nisam lud, da znaš! Dokazaću ti da nisam lud i da mislim ozbiljno!

Otišao je i naredna četiri dana nije dolazio da se s njima druži.

Jakša je vjerovatno znao za razlog, jer nije pominjao zašto Veljko ne dolazi da bude s njima, a Ankica je tiho, poslije televizijskog programa, kad su već svi u kući spavali, ispričala Dubravku šta se dogodilo.

– Vatren momak! – kazao je Dubravku poslije njene priče. I dodao je: – Šašavko!

Petnaestog dana Ankičini roditelji su riješili da se vrate u grad, kući. Dosta je bilo gošćenja, rekao je tata, a žurio je da što prije stigne u svoje preduzeće. Stric Žarko je tu odluku primio mirno, valjda je i sam mislio tako kao i njegov brat, i otišao je da upregne konje. A onda je došao Jakša i donio Ankici jedno pismo, neko-liko listova istrgnutih iz školske sveske, ispisanih običnom olovkom, štampanim slovima, a likov-no obogaćeno crtežima raznovrsnog cvijeća.

Ankica se sakrila iza staje da pročita to pismo.

"Ankice" – pisao joj je Veljko, odlikaš, a u pismu je bilo smiješno mnogo gramatičkih grešaka, koje ni jedan nastavnik ne bi mogao da propusti pa bi cijelo pismo bilo išarano crvenim ispravkama – "ja mislim da onaj tvoj postupak nije fer. Ti samo treba da svatiš to da sam ja čekao na tebe pa stoga mislim da nebi trebalo da tako postupak samnom. Mene interesuje dali si ti primijetila da ja pušim ili pijem ili sam kockar ili lopov ili lažem ili ti je neko rekao nešto loše za mene pa ti onda nećeš da pođeš sa mnom. Ti znaj samo to da ja stobom želim samo ozbiljno što sam ti već naglasio i da ja poslije završene škole imam početnu platu 300 hiljada, a onda će za šest mjeseci da bude i petsto hiljada. Mislim da i tebi ne bi falilo da završiš neku srednju školu, kao što su tehnička, ekonomska ili medicinska, a ova zadnja ti je najbolja, i ti bi imala platu kao i ja, a tu bi još došla i tatina plata pa bi se skupilo preko milion dinara.

Poslije bi moj stari išao u Njemačku i od novca koji bi uzeli za prodatu zemlju kupio bih kola, a on ih i sad može dobiti iz Njemačke fraj, samo da plati carinu, jer je već bio tamo oko pet godina i ima dosta prijatelja. Od zemlje bi nam ostala samo jedna bašta, a stari će sada praviti još jednu kuću, a dvorište će biti kao neki park s malim ribnjakom u sredini. Ja i ti bi radili po osam sati, a poslije bi se vozali kolima i obilazili gradove, svugdje, para nam ne bi manjkalo pa ti blago meni promisli malo bolje i odgovori mi. Ja znam da nemam sreće u ljubavi, samo zato nisam ja kriv, a znaj da mogu sebi naći djevojku. Izvini zbog radi rukopisa jer sam dosta iznerviran. Nadam se da ćeš doneti povoljnu odluku i ako se više ne vidimo primi mnogo pozdrava od Veljka."

Takvo, a ni slično, čak prije toga nikakvo pismo Ankica nije čitala.

Nikad joj niko nije pisao. Najprije je osjećala uzbuđenje. Čak nije ni greške zapažala. Onda je opet čitala od početka i već joj je sve to što je Veljko napisao bilo pomalo smiješno. Na kraju nije izdržala. Potrčala je da pismo pokaže bratu Dubravku.

– Rekla sam da je Veljko lud! – rekla je. – Pročitaj šta piše!

Dubravko je letimice pogledao šta je Veljko pisao, a u sebi se preslišavao da li je i on sam, kad je pisao Milici, nadrobio nešto slično. Ne, zaključio je, ipak je bio umjereniji i uglađeniji, i nije pominjao prihode, kola, kuću i baštu. A ovaj Veljko je sve to napisao crno na bijelo.

– Zvrndov! – kazao je ljutito, uvrijeđen što je to pismo napisano njegovoj sestri. Smotao je to pismo i gurnuo ga u svoj džep. – Ovo ću dati mami i tati, kad dođemo kući, da se malo provesele!

Ankica ga je uhvatila za ruku.

– Nemoj, molim te!

– Hoću!

– Pa, ja tu nisam ništa kriva – kazala je Ankica.

Opet su išli u stričevoj zaprezi do autobuske stanice. Autobus je bio krcat, unutra je bilo vruće i jedva se moglo disati, ali su nekako stigli do grada i do svog stana.

Mama je raspakivala kofere, a tata je sjeo u fotelju i dahtao od vrućine i umora. Dubravko je izvadio Veljkovo pismo da razveseli roditelje.

– Čujte ovo! – rekao je i pročitao im sve po redu. Dok je on čitao, Ankica je stajala oborenih očiju, postićena, a mama i tata su se gledali i smješkali. Ankica je sačekala da Dubravko završi čitanje pa je digla glavu i odmah, dok je sve vruće, rekla:

– Taj Veljko je budala! Glup je kao konj! Rekla sam mu da je lud! – a zatim je brzo, osvetoljubivo, dodala: – A Dubravko je sa sela svakog dana pisao jednoj Milici!

– Lažeš! – gotovo je ciknuo Dubravko. – Nisam svakog dana!

Mama je prišla fotelji i nagnula se prema tati.

– Čuješ li ti ovo, stari?

– Čujem – uzdahnuo je tata, koji je nosio kofere uz stepenice i bio slomljen i znojav – ali ne vidim tu ništa što bi nas zabrinjavalo.

– Djeca su nam počela da rastu – kazala je mama.

– I već su velika – opet je uzdahnuo tata.

Onda je mama pogladila tatu po kosi i veselo rekla:

– Tako je, stari moj! Imali smo lijep ljetnji provod pa ćemo imati o čemu da pričamo do idućeg ljeta!

Na to je Dubravko zgužvao u ruci Veljkovo pismo i bacio ga pred noge Ankici. A ona ga je šutnula nogom.

LEKCIJA

Grad je bio izlijepljen velikim bijelim pla-katama na kojima se još iz daljine mogla pro-čitati vijest godine: u nedjelju popodne na gradskom stadionu gostovaće čuveni strani tim i odigrati prijateljsku fudbalsku utakmicu s doma-ćim ligašem. O tome se uveliko govorilo i na ulici, i u školskim hodnicima, pa i na radiju. U tom stranom i nadaleko poznatom timu igralo je nekoliko slavni fudbalera o kojima su i novine često pisale. Ali, cijene ulaznica za tu utakmicu bile su "paprene". Za đake i vojnike ulaznice su, doduše, bile upola jeftinije, ali i takve su bile dosta skupe.

– Gdje da nađeš tolike pare? – rekao je zabrinuto Ako Kadrić svom parnjaku u

klupi Mašanu Ćatiću.

– He – osmijehnuo se Mašan zagonetno – treba se snaći!

Đaci su s pravom nasladom pričali o gostujućim fudbalerima kao o čarobnjacima koji znaju da izvode s loptom sve što zamisle. Neke od njih su viđali na televizijskim ekranima kad je bilo prenosa utakmica stranih ekipa. Prepričavalo se o šutevima, udarcima glavom, golmanskim paradama i svemu drugom što spada u fudbalsku igru, a sve to je povećavalo želju da se na svaki način u nedjelju stigne na stadion i da se ti majstori lopte vide uživo na djelu. A pošto među đacima u osmom razredu i nema takvih koji ne vole da gledaju fudbalske utakmice, svi su se bili zapalili željom da vide taj događaj.

– A kako da se snađem? – pitao je Ako svog kolegu Mašana. – Stari i stara neće dati ni paru, a nemam odakle da pozajmim. Crknuću ako ne vidim tu utakmicu!

Znao je Ako Kadrić da njegov drug Mašan Ćatić uvijek ima nekakvih novaca po džepovima, iako mu nije bilo jasno odakle ih on zbavlja. Svi su znali da Mašan živi kod starice bake, koja s tankom penzijom jedva sastavlja kraj s krajem. Mašanovi roditelji su već nekoliko godina bili negdje vani, u nekoj stranoj zemlji i na nekak-vom radu, a Mašan je jedva u godini dana dobi-jao od njih pismo. Bio je već izdužio, izrastao, ponašao se kao veliki i često se viđao u društvu starijih drugova, mangupa i besposličara. U njihovom društvu je naučio i da puši.

– Čuj, drpićemo nešto i prodati pa će biti para i za tebe – rekao je Mašan kroz zube i Ako je smjesta shvatio u što njegov parnjak iz klupe hoće da ga upetlja.

– Ne, ja neću da kradem – rekao je.

– Nije sila da moraš – prihvatio je Mašan. – Ja te i ne nagovaram. Samo, otpiši utakmicu!

Ako Kadrić je u svakom pogledu bio čestit dječak i nikada mu na um nije padala misao da bi mogao da se upusti u neki lopovluk, u nešto ružno i nepošteno. Ali, đavo ne ore i ne kopa, već samo o zlu radi. Sad je bila ta primamljiva utakmica i svi su o njoj pričali, a Ako nije imao novaca da kupi ulaznicu. Već je dvadesetak puta ostao pred velikom kapijom stadiona i uzalud stidljivo moljaka nepoznate ljude da ga uvedu unutra, a često doživljavao da su ga ljudi gurali i s njim se sprdali. Zar opet da mu se dogodi da iza zatvorene kapije sluša povike publike na stadi-onu? Svi će gledati šta se tamo događa, a on neće. Svi će pričati šta su vidjeli, a on neće. Nekako je i protiv volje upitao Mašana:

– A šta bi ti to drpio?

– Ma, ništa, nema veze! To i nije ničije. To u stvari i nije nikakva krađa, ako tako misliš – odvratio je Mašan suho, kao da više o tome ne razmišlja.

Poslije, dok se Ako još snebivao i borio sa sobom, Mašan ga je uhvatio za mišicu i šapnuo mu:

– Nemoj nikome živom da kažeš! To ćemo nas dvojica sami. Vidjećeš, nije ništa teško. Sve će biti gotovo dok udariš dlanom o dlan. Ja ću sve da sredim, tvoje je samo da

malo pripaziš. I imaćeš dosta za utakmicu!

Da nije bilo te utakmice, nikada Mašan ne bi uspio da navuče Aku na tako nešto. Ali, napast je bila prevelika. Pristao je. Tješio se da to neće biti neki grijeh ako Mašan uzme nešto što je ničije. On u tome, eto, neće ni imati svoje prste, samo će malo pripaziti...

Bila je subota, dan uoči utakmice. Kad su izlazili iz škole, već je minulo podne. Na sve strane đaci su grajali o sutrašnjoj utakmici.

– Hajde sa mnom! – rekao je Mašan. U jed-noj uličici bilo je nekoliko prodavnica, a među njima i apoteka. Na zidu te apoteke, blizu ulaznih vrata, bio je pričvršćen barometar: staklena cijev duga oko tri pedlja. Mašan se lopovski osvrnuo lijevo i desno. Ulica je bila pusta. Sve radnje su bile zatvorene.

– Vidiš li onaj barometar? – šapnuo je Mašan i očima pokazao na zid apoteke. – Ti pripazi da ne naiđe neki cajkan, a sagni se da se popnem da dohvatim!

Ako se najprije zaprepastio. Zar usred dana? Pogledao je niz uličicu.

Vidio je dvije žene koje su nešto pričale među sobom, vidio je starca koji je polako kora-ćao sa štapom u ruci, a dvije djevojčice su trčale ispred njega. Nikog više nije bilo.

– Kukavico! – procijedio je Mašan kroz zube i štrcnuo pljuvačku u stranu. – A ja to radi tebe! Tebi treba para! Samo se sagni da ja dohvatim onu stvarčicu i gotovo! Brzo!

Iz Mašanovih očiju sijevala je neka divlja vatra i Ako je vidio da može dobiti grdne batine ako sad uzmakne. A već je bio u onom bunilu kad se ne može ništa smisliti. Samo je osjećao strah koji mu se poput kakve kugle penjao uvrh grla. Već sljedeće sekunde bio je sagnut i Mašan se oslonio na njegova leđa, a istog trenu je zgrabio cijev barometra na zidu.

Tada se, sa otvorenog prozora na spratu kuće koja je bila s druge strane ulice prema apoteci, začuo muški glas:

– Ostavite to! Barabe!

Bilo je to kao pucanj puške, kao udar biča, Mašan je u trenu pustio barometar i skočio sa Akinih leđa pa, ne gubeći ni časka, natisnuo kao zec niz ulicu, ne osvrćući se da vidi šta će biti sa Akom Kadrićem. A Ako se samo uspravio i, držeći svoju školsku torbu pod mišicom, ostao zaleđen na istom mjestu, ispod onog barometra na zidu. Pogled mu se zakovao na otvoreni prozor odakle ga je posmatrao brkat čovjek.

– Šta radite to, balavunderi? Hoćete da kradete? – pitao je brkati, iako tu više nisu bila dvojica, već sam Ako.

Onaj starac sa štapom polako je prelazio ulicu i bližio se Aki, a djevojčice su već dotrčale i zastale podalje od uplašenog dječaka gledajući ga kao kakvu zvijerku.

– Trebalo bi da sad siđem pa da te dobro namlatim, da se naučiš pameti – prijetio je čovjek s prozora, a zatim se obratio starcu: – Jeste li ga vidjeli, molim vas, htjeli su da ukradu taj barometar! Kakva drskost! Udarite ga tim štapom da ja ne silazim!

Dvije žene su prekinule svoju priču pa su stale i preko ulice, sa suprotne strane, gledale šta se događa.

– Sramota jedna, kakve sve danas ima dječurlije! – rekla je jedna.

– Treba njega u miliciju – kazala je druga i doviknula starcu: – Gospodine, potjerajte ga u miliciju!

Starac je stao pred Aku i pogledao ga. Vjerovatno je odmah vidio da je dječak uplašen i naprosto ukočen. Zapravo, Ako je bio pun očaja i stida. Želio je da starac podigne štap i da ga uda-ri, makar samo jednom. Osjećao se ništavnim, bijednim i zato, da je starac podigao štap, on se ne bi ni pomakao.

– E, moj sinko – rekao je starac blago, gledajući Aku ispod sijedih vjeđa – ne valja ti to što si naumio da učiniš. A još si đak!

Zatim je podigao štap i pokazao niz ulicu.

– Idi, bježi! Trči kući! Ostavi se lopovskog posla, u tome nema sreće!

Čovjek s prozora je vikao nešto o tome da je on spasio apoteku, da njega nije bilo, lopovi bi pobjegli s barometrom, a starac je nešto muklo odvrćao o dječijim nestašlucima i mladosti – ludosti. Žene su takođe nešto vikale o pokvarenoj dječurliji. Ali Ako je sve to jedva čuo. Pošao je polako, oborene glave, na klimavim nogama, pun jada. Ne bi osjećao veću sramotu ni kad bi bio go golcat na ulici.

PRVA NAGRADA

– Mama, imam jednu novost – rekao je Vukašin kad je iz škole stigao kući. – Treba mi para da kupim tempere!

– Tebi, sine Vuče, uvijek treba para – primijetila je njegova mama.

– Ovo je sad nešto drugo, i hitno i važno – objasnio je Vukašin. – Imaćemo školsku izložbu slika. Biće i nagrada!

Ispričao je mami da se priprema proslava škole pa će biti uređen svečani broj školskog lista, pripremljena školska zabava i organizovana izložba đачkih crteža i slika. Vukašin je spadao među one đake kojima je nastavnik likovnog vaspitanja dao zaduženje da naslikaju nekoliko lijepih slika od kojih će biti odabrane najuspjelije za izložbu.

– Dobro, kad je tako, daću ti novac pa kupi te tempere, kad već bez njih ne možeš – kazala je mama. I tata je, čim je stigao, obaviješten o toj novosti.

– U redu stvar – kazao je – samo ja hoću da vidim šta ćeš ti to da naslikaš! Ima da bude slika i po, razumiješ!

Vukašinov stariji brat, gimnazijalac i mamina maza, Radojica, odmah je počeo da zanovijeta.

– Čuj, brale – rekao je Vukašinu – nemaš ti pojma o slikanju temperama. Gledao

sam tvoje slike, ti samo razmazuješ boju, onako kako ti se hoće. A slikanje je umjetnost. Ja ću da ti naslikam nešto lijepo pa ćeš da vidiš šta je to slika!

– Pa, razumije se, sine Rade, da ćeš pomoći bratu! On je još dijete! – kazala je mama nježno.

– Nisam dijete, imam dvanaest i po godina! – uzviknuo je Vukašin, kao i uvijek kad bi mu se reklo tako nešto. Bunio se što mu ne daju da odraste.

Još istog dana poslije podne, čim je završio s ručkom, dobio je novac i smjesta je otrčao u knjižaru da kupi boje i blok za slikanje.

Na povratku kući susreo je svoju kolegicu iz razreda Jasminku. Ona je imala drugo zaduženje. Nju je nastavnica maternjeg jezika zadužila da za školski list napiše jednu lijepu pjesmicu, jer ih je već imala nekoliko koje je nastavnica pohvalila.

– Šta ćeš da slikaš? – upitala je Vukašina.

– Ne znam još – odgovorio je on i odmah je upitao: – A o čemu ćeš ti pisati pjesmu?

– Nisam još smislila – rekla je Jasminka. Onda se najednom Vukašin dosjetio.

– Šta misliš – upitao je Jasminku – da se dogovorimo pa da ti sastaviš pjesmu o mojoj slici, a ja da naslikam ono što je u tvojoj pjesmi?

– Kako ću kad ne znaš šta ćeš slikati? – začudila se ona.

– Pa, dogovorićemo se sutra u školi. Razmisli! – kazao je Vukašin.

Šta je mogao da naslika lijepo, pitao se dok je ulazio u stan. Šta bi to trebalo biti na slici da bi se o tome mogla napisati pjesma? Šta bi to moglo biti u pjesmi pa da se to naslika?

Brat Radojica ga je već čekao kao zapeta puška. Uzeo mu je iz ruku omot sa kupljenim bojicama i odmah rasklopio blok.

– Dođi ovamo da ti pokažem kako se slika s temperama! – kazao je i zauzeo mjesto za stolom u kuhinji.

– Poslušaj brata – kazala je mama Vukašinu, i on se krotko smjestio pored brata za stolom.

Radojica je miješao bojice, umakao kist u šoljicu s vodom i počeo da slika nekakvu raketu. Iza žućkaste rakete bio je crveni rep, a naokolo je sve bilo plavo.

Mama je nekoliko puta prilazila da vidi šta Radojica slika i svaki put je govorila isto:

– Odlično! Divno! Moj Rade, imaš zlatnu ruku!

– Bogovska slika! – rekao je Radojica kad je završio svoju slikariju.

Vukašin je pružio ruku da je uzme, ali ga je brat lupio po prstima:

– Ostavi! Čekaj da se osuši! Vidiš da ne znaš ništa o slikama!

Vukašin je samo stisnuo zube. A ni ta slika, po njegovom uvjerenju, nije bila bogzna šta. Nije mu se sviđala.

Sutradan u školi Jasminka je rekla Vukašinu da naslika cvijeće i jednu pticu, a ona će o tome da sastavi pjesmu. To se Vukašinu odmah do-palo. Uvijek je rado slikao

cvijeće, i to onakvo koje niko nije mogao prepoznati, svoje cvijeće, krupno i šarenih latica, tako da mu je svaki put slika ispadala lijepa i puna živih boja.

Ali, tog dana popodne na redu je bio tata, da i on pokaže svoje slikarsko umijeće. I on je, kao i Radojica, sjeo za sto u kuhinji pa je Vukašin opet morao da gleda u ćuti. Tata je izmislio nekakvu kuću, oko kuće ogradu, uz ogradu potok, uz potok drveće, u pozadini brdo i više brda nebo i oblake.

– Krasno! – kazala je mama.

– Ovu ćeš sliku da odneseš u školu pa ćeš da vidiš kako se dobija nagrada! – kazao je tata kad je ostavio sliku da se suši.

Poslije su Radojica i tata naslikali još po jednu sliku.

– Hoću i ja da naslikam svoju – rekao je pe-tog dana Vukašin. – Treba da predam nastavniku svoje slike a ne vaše!

– Pa, slikaj, ko ti brani – kiselo je pristao Radojica. – Baš da vidim šta ćeš da namažeš!

Strpljivo i pažljivo Vukašin je uzeo da naslika svoju sliku, svoje šareno cvijeće. Ali nije stigao daleko. Čim je počeo da stavlja boje, njegov brat Radojica je počeo da se smije i da mu se ruga. Pozvao je i mamu upomoć.

– Pogledaj, mama, molim te, šta ovaj moj vrli brat radi! Glupariju, a ne slikariju!

– Ih, sine Vuče, zar je to slika? – kazala je mama, iako je samo ovlaš pogledala na ono što je dotle Vukašin nabacio na papir. Njoj je bilo dovoljno ono što je njen pametni i veliki sin Rade već rekao.

– Mama, pustite me, ja hoću da naslikam svoju sliku pa ako ne valja, neka ne valja! – gotovo je jauknuo Vukašin.

I pustili su ga. Moglo je dijete da zaplače od muke. Radojica je jedno vrijeme gledao, frktao i izgovarao poneku zajedljivu primjedbu, a onda je otišao napolje da se nađe sa svojim društvom. I mama je nekoliko puta pogledala šta Vukašin slika pa je mahala glavom i šaputala: „He, svašta od tebe!“ Poslije je došao tata i čudio se.

– Je li to tamo ptica? – pitao je. – Zašto je tako plava?

– Tako, ja volim da je plava – objasnio mu je Vukašin.

– A cvijeće? Kakvo je to cvijeće? Gdje raste takvo cvijeće?

– To je moje cvijeće – rekao mu je mali slikar.

– Ti samo trošiš bojice – prigovorio mu je tata. –Nigdje nema takvog cvijeća, takvog lišća i takvih ptica! To je samo šaranje i mazanje!

Kad joj je Vukašin u školi pokazao svoju sliku, Jasminka je bila oduševljena. Uzela je tu sliku i stavila je u svoj blok za crtanje da je po-nese kući da bi napisala obećanu pjesmu. Vukašin je to osjećao kao veliko priznanje. To ga je još više zagrijalo pa je kod kuće, uprkos svim bratovim zanovijetanjima, naslikao još tri slične slike.

Samo su se boje razlikovale.

Došlo je zatim vrijeme da preda nastavniku svoje slike, a to su učinili i svi ostali odabrani đaci. Nastavnik je zatražio da na poleđini svojih slika napisu naslove. Tada je

Vukašin bez mnogo razmišljanja svojim slikama dao isto ime – "Jasminkina pjesma" – i samo ih označio rednim brojevima od jedan do četiri.

A Jasminka je doista napisala i donijela pjesmu. Kad joj je Vukašin rekao kako je nazvao svoje slike, ona je odmah toj pjesmi dala naslov "Vukašinovo cvijeće sa pticom". A pjesma je glasila:

„U baštama mojih snova,
u igrama leptirova
izraslo je mnogo cvijeća,
mirišljavog kao sreća,
nježnog, slatkog, punog boja,
kao radost što je moja,
pa se bašta razlistala
i ljepotom zablistala.
Doletjela plava ptica,
svevidica krilatica,
da u cvijeću mir potraži
i nad mojim snima straži."

– Ovo je, Jasminka, najljepša pjesma koju si dosad napisala – kazala je nastavnica maternjeg jezika i odmah je obećala da će ta pjesma biti objavljena u školskom listu.

– Pa, ti kao da si znala šta ja mislim – radovao se Vukašin pred Jasminkom, a ona mu je, zauzvrat, rekla da je njegova slika ljepša od njene pjesme.

Najzad, došao je i dan škole. Roditelji su pozvani da dođu na školsku zabavu i na otva-ranje izložbe. Školski list je bio priređen i svi gosti su dobili po jedan primjerak.

– Koji je to Vukašin? – pitao je Vukašinov tata dok je prelistavao školski list i pročitao Jasminkinu pjesmu.

– To sam ja – rekao je Vukašin ponosno.

– Šašavo! – zavrtio je tata glavom. – Djetinjarije!

Radojica je bio siguran da je njegov mlađi brat predao nastavniku bar neku od onih slika koje mu je on naslikao pa se već unaprijed radovao što će na izložbi ugledati svoje slike. Zato je došao da prisustvuje otvaranju izložbe zajedno s tatom i mamom. Pred školskom zgra-dom već su im prišli neki znanci, đачki roditelji, i srdačno im čestitali.

– Bravo, Vaš Vukašin je dobio prvu nagradu!

– Znaš, mama, bio sam siguran da će naš Vuk imati najljepše slike! Jesam li ih ja slikao ili nisam! – šaputao je Radojica mami na uho, da drugi niko ne čuje.

A i tata je blistao od zadovoljstva. Možda je nagrađena neka od njegovih slika?

Tako su njih troje ušli u predvorje škole, gdje su bile postavljene slike. Nigdje nije bilo nijedne tatine i Radojičine slike. Ali, bile su tri Vukašinove, sve sa istini naslovom: "Jasminkina pjesma". A pored tih slika bila je pričvršćena i Jasminkina pjesma

"Vukašinovo cvijeće sa pticom". Oko tih slika i pjesme okupljali su se gotovo si posjetioci.

Direktor je održao govor i pohvalio sve male slikare čije su slike bile izložene, a posebno je progovorio nekoliko riječi o Vukašinu i njegovim veselim cvjetnim snovima koje čuva plava ptica. Na kraju je Vukašinu uručio prvu nagradu: pet lijepih knjiga. Još desetak učenika, među kojima je bila i Jasminka, dobili su lijepe nagrade. Kad je to bilo gotovo, roditelji su pritrčali da čestitaju. Grlili su i ljubili svoju djecu, neki čak i plakali od sreće.

– Zlato moje – rekla je mama Vukašinu i prva ga poljubila.

– Bravo, sine moj! – kazao mu je tata.

Radojica je potegao blago brata za uho i cmoknuo ga u obraz. Onda je kvrcnuo prstom po koricama knjiga koje je Vukašin držao pod rukom i upitao:

– Burazeru, hoćeš li i meni dati da pročitam te knjige?

A Vukašin je osjetio kako je tog trenutka počeo da raste u njihovim očima. Pogled mu je požurio prema Jasminki.

ŠAPTAČ

Glavni razredni šaptač bio je mršavi i riđo-kosi Ibro Sedlar. Njega, razumije se, nije niko odredio da bude šaptač; on je to postao svojom voljom, čak možda i mimo svoje volje, nehotice, jer nikako nije mogao da otrpi da ne prišapne drugu ili drugarici koji se muče i zapinju dok odgovaraju na teška i zburijujuća pitanja nastavnika.

I u drugim je razredima bilo šaptača, ali je ovdje nevolja bila u tome što je Ibro Sedlar spadao u red onih đaka kojima je trebalo najviše šaptati i pomagati. On je već ponavljao šesti razred pa ga je nekako završio tek poslije popravnog ispita iz dva predmeta, i pošto mu je tada malo "progledano kroz prste", a u sedmom se opet iznova patio s jedinicama i imao ih je već toliko da se bez ikakve muke moglo pogoditi da će on biti u tom razredu i naredne godine. Bez obzira na to, on je na svakom školskom času, bilo potrebno ili ne, nešto šušкао i šaptao, baš kao da mu je glava krcata znanjem pa to u njoj jedva čuva da ne prekupi. Što je bilo najčudnije, svi đaci su dobro znali tu Ibrinu manu i svima je bilo sasvim jasno da im Ibro, takav kakav je, ne može da prišapne ništa dobro i korisno, ali kad je već neko ustao i počeo da se nateže sa odgo-vorom, i kad je Ibro iz prikrajka šapnuo neku riječ – svaki je đak prihvatao tu Ibrinu riječ kao melem na ranu i izgovarao je glasno kao da je to upravo ona prava, spasonosna riječ koja se traži. Zato je u učionici često bilo mnogo veselja i smijeha.

Digne, recimo, nastavnik srpskohrvatskog cvikeraša Tončija Ličinu i pita ga da li zna neku narodnu pjesmu lirskog sadržaja. Pa pošto Tonči ne može odmah da se sjeti,

nastavnik mu pomaže:

– Na primjer, znaš li onu "Omer i...", no?

– Julija! – šapne Ibro kao iz puške.

– Julija! – ponovi Tonči Ličina bez razmišljanja iako dobro vidi ko mu je to šapnuo i do-bro zna da to što Ibro šapće ne može biti nikako tačno.

– Vrlo lijepo! – kaže nastavnik i nekako se gorko smješka. – Omer i Julija, Romeo i Merima, Tristan i Kleopatra, Cezar i Izolda, kod tebe bi sve to moglo da se izmiješa kao kakva šarena salata! Izgleda mi da ti slušaš Ibru Sedlara pa ću ti dati i njegovu ocjenu, da se ne razdvajate!

Tako Tonči, zbog jedne Ibrine riječi, dobije jedinicu.

Dode onda čas istorije i nastavnica Dara uzme na nišan uvijek zbunjljivog Miralema Mešića. Taj, po običaju, počne da muca i kad dobro zna lekciju.

– Mešiću – pita ga nastavnica – šta si naučio o punskim ratovima? Ko je bio na čelu Kartaginjana?

Miralem još nije čestito počeo ni da misli, od silnog straha koji ga je spopao čim je prozvan, a već iza njegovih leđa Ibro Sedlar šišti i šapće:

– Faraon! Reci: faraon!

– Faraon – izgovara Miralem smeteno.

– Daću ja tebi faraona! – ljuti se nastavnica i odmah pita: – Koji to faraon?

Ibri Sedlaru uopšte ne treba ni trunke vremena da se sjeti šta će da šapne. On to ionako čini dobrovoljno i bez razmišljanja. Izvali šta mu dođe na jezik. Nagne se naprijed, zakloni malo dlanovima svoje usne i pisne tiho u Miralemovu uši:

– Darije Treći!

– Darije Treći – ponavlja Miralem Mešić ne misleći ništa, uzdrhtao kao listić na vjetru.

Nema tog nastavnika koji bi jadnom Miralemu, poslije takvog odgovora, dao prolaznu ocjenu.

Na času biologije Ibro je šapnuo Zorici Rakić da morske zvijezde jedu nogama, a zatim i to da puževi spadaju u opnokrilce, pa je Zorica, zato što je to prihvatila i rekla, morala da prolije litar suza dok je kasnije ispravila slabu ocjenu. Na isti način, svojim šaptanjem, Ibro je kumovao i jedinicama koje su dobili Vlado Kozlina iz fizike i Goran Travić iz hemije. Čak je jednom prilikom smeo i odlikaša Pašića i iza leđa mu šapnuo koješta pa je Pašić na jedvite jade izvu-kao za njega sasvim neuobičajenu i mršavu trojku.

Razred se u pogledu tog Ibrinog šaptanja dobro podijelio. Jedni, koji su sjedili dalje od Ibre, nisu imali ništa protiv njega. Njih je to Ibrino šaptanje uveseljavalo i jedva su čekali kad će on nekome nešto da prišapne pa da se od toga napravi veselje. Međutim, oni drugi koji su bili u klupama blizu Ibrine i kojima je svaka prišaptana riječ bila dragocjena kao dukat, ljutili su se na Ibru i na njega svaljivali svu krivicu za svoje slabe ocjene. Došlo je i do toga da mu je Stevo Piljak, jedan od najjačih u razredu, otvoreno

pripremio:

– Slušaj ti, Ibro Sedlaru! Ako mi samo nešto šapneš kad ja odgovaram, razbiću ti labrnju! Makar mi šapnuo i tačno, makar na tvoje šapta-nje dobio čistu peticu, premlatiću te kao mačku!

– Pa, moram da ti šapnem kad ne znaš! – branio se Ibro mirno.

– Ako ne znam, neka ne znam, to nije tvoja briga, to je moja stvar i biće moj kec, a ti, dok ja odgovaram, začepi gubicu i drži jezik za zubima! – vikao je Stevo i mahao pesnicom.

To, mu, međutim, nije pomoglo. Ibro, naprosto, nije mogao da otrpi da ne šapne, bio je bolestan od te navike, i sve prijetnje na svijetu nisu mogle da ga učute i opamete. Zato, već na prvom času kad je Stevo Piljak bio prozvan i kad je zapeo na pitanju o tome kakvog rastinja ima na Antarktiku, na Južnom polu, pa je počeo da se bespomoćno okreće ka razredu i da traži ko bi to znao i ko bi mu pomogao, Ibro je savio dlanove oko usta i šapnuo svoju blagotvornu pomoć:

– Južno voće! Limun!

Tada Stevo nije dobio samo jedinicu iz geografije, već i nadimak Limun.

A i njemu je samom bilo smiješno što je izvalio takvu glupost i ponovio ono što mu je Ibro šapnuo pa je zaboravio da Ibri naplati uslugu.

Pošto je Ibro Sedlar svojim došaptavanjem doprinio da se u razredu nakupi više kečeva nego što bi ih trebalo biti, to je zabrinulo i nastavnike. Održan je i sastanak razredne zajednice da se pretrese sve što je u vezi sa slabim uspjehom. Đaci su predložili da se Ibro Sedlar premjesti u prvu klupu, odmah ispred nastavničkog stola, jer je s tog mjesta mogao manje da se javlja. Tako je i učinjeno. Ibrin parnjak u toj prvoj klupi bio je Tonči Ličina. Jadnik je još vukao jedinicu iz maternjeg jezika i čvrsto je vjerovao da će je popraviti ako bude odgovarao bez pomoći Ibri Sedlara.

Ali, Tonči nije imao sreće. On je, doduše, doista bio nemaran i površan đak i iz srpsko-hrvatskog bi dobio keca u svako doba, jer su mu lekcije o padežima, pridjevima, prijedlozima, objektima i apozicijama bile uvijek nekako naj-teže i za njih nije imao volje. Ibro mu je samo pomogao da tog svog keca dobro utvrdi. Bilo je to na jednom času kada je nastavnik davao priliku slabijim đacima da poprave ocjene. Tonči je hrabro zamolio da ne odgovara iz klupe, već da ode do table, da bi se što više odmakao od Ibri. Kad je stao uz tablu, nastavnik ga je pogodio pitanjem:

– Znaš li ti, Ličina, neku pjesmu Alekse Šantića?

– Znam – protisnuo je Tonči kroz suho grlo.

– Koju?

Iz razreda je zašišalo nekoliko glasova:

– Emina... Emina... Emina...

– Emina! – uzviknuo je Tonči kao što dav-ljenik zgrabi slamku.

– Tako je, Emina! – rekao je nastavnik. – Prošlog mjeseca smo analizirali tu pjesmu. Sjećaš li se? No... Sinoć kasno pođoh iz toplama hamama...

Nastavnik je bio veliki poklonik poezije. Čim je počeo da izgovara stihove, sav se raznježio. Počeo je da šeta po razredu, između klupa. I nastavljao je kao da sam sebi govori:

– ...prođoh pokraj bašče staroga imama...

Tada je, nepozvan, na scenu iskočio Ibro Sedlar. Iskoristio je priliku što je nastavnik dobro odmakao u drugi kraj učionice pa je svom dobrom drugu Tončiju šapnuo:

– Ašik, Ajša, javaša...

– Ašik, Ajša, javaša, konja jaše subaša – nastavio je Tonči na nastavnikove riječi i sasvim se upropastio.

– To pjesnik nije napisao, mangupe jedan, to pjevaju pijanice po mehanama i birtijama i skrnave poeziju – zagrmio je nastavnik na Tončija i kao ognjeni zmaj, dugim koracima, došao do svog stola, zgrabio pero i udario u školski dnevnik tako masnu jedinicu da se i iz zadnjih klupa u učionici moglo vidjeti kako je debela.

– Nisam ja kriv – jauknuo je Tonči kad je shvatio što se dogodilo. – Kriv je Ibro Sedlar! On je tako šapnuo.

– Nisam ni ja kriv što ti ne znaš pa prihvataš i ono što ti Sedlar šapne! – odvratio je nastavnik oštro. – Nauči, pa ti njegovo i ničije šaptanje neće biti potrebno!

Kasnije se Ibro uvijek pozivao na te riječi odgovarajući na sve primjedbe i prijekore onih koji su se ljutili:

– Šta se ljutite na mene, nisam vam ja kriv što ne znate. Ja vam lijepo šapnem da vam pomognem, a pogriješim zato što ni ja ne znam. Da znam bolje, ja bih vam bolje šapnuo, majke mi!

Ljutnje su obično brzo prolazile. Najčešće su se završavale smijehom. Đaci su smatrali da je Ibro doista dobar drug, prava drugarčina, a nije kao neki koji znaju a neće da šapnu i pomognu. Ako je i griješio, Ibro Sedlar je to činio s najboljim namjerama.

Neki su se tog njegovog drugarstva i tih njegovih najboljih namjera dugo sjećali, preko cijelog ljeta, sve do popravnih ispita.

POETA

Čas srpskohrvatskog jezika započeo je bolje nego što je to iko mogao da očekuje. Trojica učenika – Ćure, Đido i Pendo – dobili su glatke petice bez mnogo muke i natezanja. U razredu je zavladao nekakvo vedro raspoloženje. Bilo je očito da je Krapinac, kako su đaci nazivali svog nastavnika, bio tog jutra zbog nečega neobično dobroćudan i mek pa se odjednom svim đacima pričinilo da se i proljepšao.

Onda je na red došao Cviko Lalić. Bio je to mali bljedunjavi dječak kome su oči

stalno žmirkale iza debelih stakala naočara. Čim je počeo da odgovara, spotakao se na prvom pita-nju. Krapinac je čak pokušao da mu pomogne, ali je Cviko ostao nijem i samo je tupo buljio u pod.

Poslije drugog pitanja već je bio sasvim ošamućen, tako da na treće, sasvim lagano, nije ni otvorao usta.

– Pa ti, brate moj, ništa ne znaš! – začudio se Krapinac. – Kaži nešto što znaš, da čujem!

Cviko bi rekao, bilo je i toga što je znao, ali mu u tom trenutku ništa nije padalo na um. Tužno je gledao u pod. A pod je bio crn, namazan nekakvim smrdljivim uljem i Cviko je, onako smeten i bunovan, počeo da misli o tome zašto taj pod mažu tim crnim uljem pa mu se u tim povezala i pomisao: "Sada ću dobiti crnog smrdljivog keca!"

– Znači, brate moj, priznaješ da ne znaš ništa? – pitao je Krapinac. – Znači, ne učiš! Ne voliš svoj maternji jezik! Zlo je to, brate moj, to je veliko zlo!

Tada se, ko zna kako i zašto, sjetio da vidi ima li Cviko sveske za domaće i školske zadaće. Zatražio je da mu Lalić pokaže te sveske.

Lane je na to, ne dižući glavu, tužno zacvilio:

– Izvinite, nisam ih ponio. Zaboravio sam ih.

Da je to bio neki drugi dan, kad je Krapinac bio ono što je bio, da to nije bio čas kad je on doista bio veoma dobro raspoložen, Cviko Lalić bi dobio svoju jedinicu, pravu tvrđavu, i poslije bi mirno sjedio u svojoj klupi. Ali, dogodilo se tako: to je bio sasvim drugačiji dan i Krapinac je učinio nešto što se nikada ranije nije događalo. Ustao je sa svog mjesta iza stola i pošao prema Lalićevoj klupi.

– Kako to, brate moj, da si zaboravio? – čudio se. – Pa šta onda, brate moj, donosiš u školu? Daj da vidim šta ti nosiš u svojoj školskoj torbi? Nisi valjda pošao u školu kao grlom u jagode?!

Cviko je stajao pored klupe kao oduzet. Samo je još više žmirkao kroz naočare. A Krapinac se sagnuo i ispod klupe izvukao njegovu školsku torbu i odmah, otprve, pronašao svesku na kojoj je krupnim slovima bilo napisano: "Srp-skohrvatski" a ispod toga – "školske zadaće".

– Evo je! – uzviknuo je veselo Krapinac i podigao svesku da je svi đaci vide, a zatim je poturio pod nos Cviki. – Evo sveske, brate moj, tu je bila!

Zatim je, sa sveskom u ruci, otišao na svoje mjesto.

– Da vidimo šta ti ovdje pišeš kad ništa ne znaš, šta zapisuješ u ovu svoju školsku svesku, u ove svoje školske zadaće, brate moj – govorio je Krapinac i polako listao po svesci, dok najednom nije zastao i iznenađeno upro pogled u jedan list. Zatim je pogledao Lalića, skvrčenog pored klupe, i upitao: – Šta je ovo, brate moj?

Cviko je, više sebi u njedra nego Krapincu, odgovorio:

– Pjesme.

– Čije pjesme, brate moj?

– Moje – tužno je priznao Cviko.

– Vidi, vidi, čudo neviđeno! – čudio se Krapinac glasno pa je onda počeo naglas da čita kao da recituje na kakvoj pozornici:

"Podmetno se podmet,
priročio prirok,
a ja padoh opet
koliko sam širok.
Subjekat me muči,
objekat me davi,
ko će da nauči
gdje će šta da stavi."

– Šta ovo treba da znači? Zašto si to tako, brate moj, napisao? – pitao je Krapinac.
– Pa – gotovo stenjući odgovorio je uplašeni pjesnik – prošli put nisam znao analizu rečenice.

– Odatle ti je valjda i ovaj stih? – nastavio je Krapinac da čita:

"Maternji smo jezik znali
i u tuzi i u šali,
a u školi, živi, zdravi,
postali smo svi mutavi."

Onda je nastavnik prevrnuo list, pogledao šta je napisano, pa se osmijehnuo i digao pogled na Cviku.

– Pa ti, brate moj, ne voliš ni matematiku! I opet je čitao:

"Biber mi je mnogo sladak,
a i ljuta paprika,
kamen mi je svaki gladak
kao matematika!"

S tim u vezi je očito bio i jedan drugi stih:

"Imam keca kao drvo
i rogate dvice dvije,
kad me tresne ono prvo
i dvojke će da ubije."

– Pjesniče, brate moj, objasni mi šta ti ovo znači! – molio je Krapinac Cviku.
– Dvojke sam imao iz pismenog, a keca iz usmenog – kazao je Cviko žalosno.

Čitava učionica je žagorila od prigušena smijeha i šapata Cvikovih kolega i kolegica. Niko među tim đacima nije ni slutio da u svojoj sredini imaju jednog živog živcatog pjesnika. I to lično Cviku Lalića! Svima je bilo da puknu od smijeha, ali su se uzdržavali, jer nisu mogli da pogode na što će to sve izići. A s Krapincem se nije valjalo šaliti.

Nastavnik je i dalje mirno i glasno čitao nove stihove iz Lalićeve sveske.

"Teče crna mutna rijeka,
a u njoj je strašni vir,
tu se keze iz svog vijeka
Hamurabi i kralj Kir.
Ali i kad pređem rijeku,
biću u još većoj muci,
jer čekaju da me sijeku
mnogobrojni neki Grci."

Lalić je, dosljedan svom pjesničkom nadahnuću, opjevao i ostale školske predmete. Zato je o fizici napisao:

"Fizička je sila jaka
a teška su njena vesla,
sto nevolja čeka đaka;
ako nije mali Tesla."

Sve su te Lalićeve pjesme bile tako slične kao što jaje liči jajetu, a jabuka jabuci. Krapinac je to sve lijepo čitao, smješkao se, a onda je stigao do jednog lista u svesci gdje je malo duže zadržao pogled.

Kad je zavrtio glavom, opet se osmijehnuo i nedužnim glasom rekao Laliću:

– A ovo si ti, vidim, brate moj, i mene opjevao i ovjekovječio poezijom?

I ponovo je glasno, da svi čuju, razvlačeći riječi i smješkajući se, pročitao:

"Naš Krapinac kad bi htio
da iz grudi kamen skine,
ne bi možda ni ličio
na pećinca iz Krapine!"

Tada je tišina kao teška i gusta magla, od koje zastaje dah, poklopila sav razred. Činilo se kao da su svih tridesetak učenika i učenica od-jednom postali začarani i okamenjeni. Niko nije mogao ni da trepne. Jedino je to mogao Cviko, koji se sasvim povio i srozao.

– Zar sam ja takav, brate moj? – pitao je Krapinac blago i, lupkajući kažiprstom po svesci, gledao tužnog pjesnika. – Bogami si pretjerao! U svemu si pretjerao. I ovo što si napisao o maternjem jeziku, i ovo o matematici, i sve dalje, odreda, sve si opjevao kao neke bauke, a nauka nije bauk, brate moj! Kako ti se zove ova zbirka pjesama, valjda ima neko svoje ime?

Odgovora nije bilo.

Krapinac je prelistao amo-tamo po svesci i opet se razveselio:

– Ljepota jedna! Našao sam! Bravo, pjes-niče! Naslov je "Pjesme lijenog đaka!" Odlično, brate moj, to si pošteno napisao. Zaradio, brate moj, čistu peticu, kao sunce!

Zatim je, kao da se igra, od petice odbio jedinicu, zato što Cviko Lalić ne zna gramatiku, a onda je jednu, s napomenom da to čini zato da se pjesnik ne bi uobrazio. Tako je Cviki ostala sasvim dobra trojka.

Lalić je jedva vjerovao u to čudo koje ga je snašlo. Očekivao je sve drugo samo ne to. Živ-nuo je, ispravio se, samo je i dalje žmirkao, najbrže što je mogao.

A Krapinac je ustao i pred još uvijek nije-mim i okamenjenim razredom vratio Cviki njegovu svesku. Samo mu je pri tom malo priprijetio:

– Ubuduće da mi donosiš te svoje pjesme da ih malo pogledam – rekao je. – Piši i dalje, brate moj, imaš o čemu, širok je svijet oko tebe. Gledaj samo da ti pjesme budu bolje od ovih. Možeš ti, vidim, i treba da pišeš! A za ocjenu iz mog predmeta ne brini dok sam ja ovdje! Jer, brate moj, ja pjesniku, makar i takvom kao što si ti, ne mogu dati slabu ocjenu iz maternjeg jezika! Ne mogu, pa makar bio i dva puta Krapinac!

Tako je bilo na tom času.

Od tada u tom razredu ima mnogo pjesnika.

MAJSTORIJA

– Hajde sad, golubići moji, da čujem kako gučete – rekao je nastavnik geografije, u cijeloj školi zvani Golub, pošto je sve đake od prvog dana nazivao golubićima.

On je polako, kao s nekom dosadom, listao školski dnevnik i zagledao upisana imena. Birao je golubića koji će izići pred tablu na kojoj je bila obješena velika geografska karta Jugoslavije. U tom važnom trenutku u čitavoj učionici vladao je savršeni mir. Kao da je svaki đak u razredu nagađao jedno isto: "Neće valjda mene?!"

– Suknar! – prozvao je nastavnik Golub i podigao pogled na nijemi razred.

Iz posljednje klupe do prozora digao se najviši učenik. Ustao je pognuto, lijeno, umorno, opušteno, tužno, jadno, kao najteži bolesnik na svijetu. Svi ostali su se kao po komandi okrenuli da ga vide. Andrija Suknar, zvani Suk, bio je u neku ruku razredni šef, glavni za svađe i tuče s drugim razredima, majstor nad majstorima za sve osim za učenje.

Suknar je gotovo stenjući vukao noge između klupa, idući prema tabli, a po njemu su pljuštali pogledi. U tim pogledima bilo je mnoštvo pitanja. Šta je to sa Sukom, što se tako predvostručio i presamitio kao da je prebijen? Kakvu sad svoju majstoriju sprema Golubu? Mangupčina jedna, pretvara se kao da jedva stoji na nogama, kao da mu je smrt za vratom, a sve do početka časa rvaio se s drugovima i skakao po klupama kao divojarac!

"Sad će Suk da podvali Golubu!", mislili su đaci.

I, razumije se, navijali su za svog Suka.

On je bio ne samo najviši rastom među njima već je bio kao šipak pun vragolija, koje drugi ne bi nikad bili u stanju ni da zamisle. Znao je da zviždi na prste, znao je da neopaženo prepisuje zadaće, znao je da se tuče sa starijim đacima i da podmuklo udara, a znao je i da petlja i laže kao niko. To mu je i diglo ugled ne samo u razredu već i u cijeloj školi. O njegovim majstorijama uveliko se pričalo. Jednom se Suk podvukao pored nogu bozadžiji, koji je na kolicima prodavao sladoled, tako da nije ni osjetio da mu je Suk na dnu kolica otvorio pipu iz koje je tekla boza i napio se do mile volje. To su mnogi vidjeli. Njega nije moglo ništa zbuniti toliko da se ne bi snašao.

Kad bi ga neko bacio naglavce, on bi se dočekao na noge. Posebno je bio veliki majstor u pričanju. Znao je da govori kao da u sebi nosi sakriven gramofon pa samo stavi ploču i otvara usta, veze i veze, ne može da stane. To mu je najviše pomagalo, jer je pričajući izvlačio pro-lazne ocjene, stalno uspijevajući da zamaže oči nastavnicima svojim velikim govorancijama. A svi su u razredu znali da je malo učio, ako je uopšte ikada učio.

– Dakle, golubiću moj – rekao je nastavnik Golub kad se Suknar dovukao do table i obješene karte – hajde sad da mi sve lijepo kažeš šta znaš o dinarskom planinskom sistemu!

Uh, teško pitanje! Strašno! Suk se naprosto izbuljio u Goluba.

– Izvinite, nisam čuo.

– Čuo si ti dobro, golubiću moj – mrdnuo je nastavnik prstima desne ruke kao da odbacuje neku dosadnu mušicu. – Ali, neka ti bude. Dinarski sistem! Uzmi štap i pokazuj!

U učionici je bilo tiho; čak ni klupe nisu uobičajeno škripale. Jedino je sasvim pozadi od-likaš Čarapič šapnuo kroz zube svom parnjaku, debelom Hrusti: "Ne zna Suk! Vidjećeš da ne zna! Nadrljao je!"

Tako je doista izgledalo. Suk je uzeo štap i onda se zagledao u kartu na tabli kao da je prvi put vidi i kao da nagađa šta bi to moglo biti tako šareno. Otresao je glavom baš kao da je izronio iz vode ili kao da drmanjem hoće da sredi neke kvarove u svom mozgu.

– Dakle? – pitao je Golub jedva podižući glas. –Znaš ili ne znaš? Golubiću moj, priberi se malo! Valjda si učio? Kreni polako, no!

To je vjerovatno bio trenutak koji je Suk priželjkivao. Golub se već meškoljio u

svojoj stolici. Već je, zacijelo, bio malo i omekšan time što je vidio kako se Suk klata dok ide, da je nešto bolestan, nešto preklopljen, sav mutan i ojađen. Došao je trenutak da ga hitro izbacila iz sedla.

I odjednom, kao da je izbačen oprugom, kao da je uboden, Suk je lupio štapom po karti i uzviknuo:

– Sava!

Oči su mu se stisle u dvije žeravice dok je, poput trkača na kratkoj stazi, počeo da brblja:

– Sava Dolinka i Sava Bohinjka! Sava je naša najveća rijeka! Već u svom gornjem toku, dok protiče kroz Sloveniju, a Slovenija je, kao što se zna, naša socijalistička republika, krajnja na zapadu, i u njoj ogromnu većinu stanovništva čine Slovenci...

Kao navijen, Suk je lupao štapom po karti i govorio, šaputao, vikao, ponavljao rečeno, uba-cujući koješta bez ikakve veze sa rijekom Sa-vom, ali je ipak stalno pričao o Savi, o njenim pritokama, o njenoj plovnosti, o njenom slivu, poplavama, ravnicama uz Savu i sve drugo što je znao, a cijelo vrijeme je krajičkom oka pazio šta radi nastavnik Golub.

Nastavnik nije ništa radio. Sklopio je ruke na svom stomaku, zavalio se na stolici, zažmirio, opustio se kao da ga je Sukovo pričanje omamilo. Još je samo trebalo da počne da hrče pa bi svi u učionici bili sasvim sigurni da Golub slatko spava.

To je Suknaru dalo još više snage. Kao da je dobio nova krila, on se sasvim razmahao. Još brže je pričao i još češće ponavljao ono što je već rekao. Pri tome je stalno, kao po nekom taktu, lupkao po sredini karte, baš kao da je želio da preplovi rijeku Savu. Toliko se osmjelio da je u svoju priču počeo da drobi i Cetinu i Neretvu, i Moravu i Zetu, i Vardar i Tisu, sve što mu se prohtjelo, a Golub je šutio i žmirio. U razradu je počelo mrdanje i smješkanje. Svi su lijepo vidjeli i čuli u čemu je Sukova majstorija: on je pričao djelomično ono što je malo naučio ili čuo od drugih, a posigurno nije bio stigao da nauči i čuje i to kakvih sve planina ima u Jugoslaviji.

Sad je, eto, uspavao Goluba svojom pričom i majstorijom i ne gine mu bar dobra trojka!

Pošto je već peti ili šesti put ponovio neke izgovorene rečenice, Suk najzad otpremi Savu u Dunav kod Beograda i odloži štap uz tablu, opusti ruke i odahnu, a na usnama mu zaigra smiješak zadovoljstva.

– Druže nastavnice, ja sam završio! Golub odmah otvori oči, nagne se nad sto i prihvati svoje naliv-pero.

– Možeš ići na mjesto! – reče mrzovoljno. Nije ni pogledao Suknara.

– Hvala vam – rekao je Suknar učtivo i vedro. Hitro je pošao od table.

Oni iz zadnjih klupa mogli su da vide ono što Golub nije mogao vidjeti kad mu je Suk okrenuo leđa: Suk je mangupski kolutao očima i kezio se, prepun veselja. Tako je uvijek činio kad mu upali neka njegova majstorija. A ovo je bila velika majstorija, jer se u školi malo ko mogao podičiti da je tako lako izišao na kraj s Golubom, starom

cjepidlakom i zanovijetalom, koji je đacima govorio da samo on zna geografiju za čistu peticu, pa se, prema tome, kod njega mogla dobiti jedino četvorka kao najveća ocjena.

Tako, kad Suknar stiže na svoje mjesto, odlikaš Čarapić mu poluglasno dobaci:

– Dobio si četvorku!

Na to nastavnik, koji je nešto sitno zapisivao u dnevnik, podiže glavu i mirno upita:

– Čarapiću, golube, šta si rekao? Koliko?

– Pa, četvorka – ustade Čarapić. – Mislim, znao je, lijepo je govorio.

Tada je nastavnik vrhom kažiprsta počeo svoj nos. A to obično nije bio dobar znak.

– Sram te bilo, Čarapiću, da tako govoriš – rekao je. – Odlikaš si, predsjednik razreda, a mutiš! Kako je Suknar znao? Šta sam ja njega pitao? Zar nisam tražio da mi govori o dinarskom planinskom sistemu? A o čemu je on govorio?

Suknar u trenu poskoči iz svoje klupe i samopouzdan reče:

– Izvinite, družo nastavnice, možda sam nešto pobrkao, ali ja mogu i o dinarskom sistemu. Znam to bolje nego o Savi! Želite li da čujete?

Momčić je računao da će Golub, onako pospan i opušten, uvažiti tu ispriku. Biće mu dosadno da opet sluša njega, Suka, pogotovo jer je imao bar još cijela dva tuceta neispitanih đaka u razredu. Zato se Suk smješkao kao da stoji na pobjedničkom postolju.

Golub, međutim, samo podiže jednu obrvu i mrdnu kažiprstom zajedno s naliv-perom.

– Izvini i ti, golubiću – rekao je Golub polako – ali smo nas dvojica za sada završili naš razgovor. Dobio si jedinicu! Kečinu, golube! Ne može se i ne smije se brkati Dinara i Sava! Užas-no je kad to neko pomiješa! Jedno je planina, a drugo rijeka. Mene, golubiću moj, nije zanimalo da mi pričaš o Savi, već o Dinari. A ti mi o Dinari nisi rekao ni jedne jedine riječi, čak je nisi ni pomenuo. A ni o Savi nisi znao bogzna šta! Sjedi!

Andrija Suknar je naočigled cijelog razreda pocrvenio sve do ušiju.

Onda se kao nečim udaren skljojao u klupu i pokrio lice dlanovima.

Ramena su mu se tresla kao da gorko plače. To mu je bilo još jedino čega se sjetio: da glumi kako je duboko ožalošćen i pun bola.

Golub na to Suknarevo tugovanje nije obratio ni trunka pažnje. Bio je tvrd kao kamen. Podigao je svoje naliv-pero uvis i s njim zamahao, upozoravajući:

– Golubići moji, pripazite malo, četvorke i trojke ne dobijaju se na brbljanje i mlaćenje prazne slame, već na znanje! Samo na znanje!

Pa se onda sagnuo i počeo da u spisku đaka traži novog golubića.

Jutro je bilo sunčano i mirisno. Pravo, istinsko ljetnje jutro. A na klupi u parku, pred poliklinikom za đake, sjedili su Vinko Drobac i Suljo Mujkić. Pravili su šale na račun učenika koji su sa đačkim torbama, u plavim i crvenim đačkim bluzama, žurili da na vrijeme stignu u školu.

– Oho-ho, gledaj samo što raja trči, kao da ih tamo u razredima čekaju s bombonama i čoko-ladama! – smijuljio se Suljo.

– Nakljukala se djeca znanja pa idu da se pokažu! – veselio se Vinko.

Njih dvojica su tog jutra bili bolesni. Pravili su "okuku" da izbjegnu istoriju, jer im je stari nastavnik Burkić obećao da će ih tog jutra prozvati i ispitivati. A oni su sračunali, kad im je to Burkan najavio, da je bolje i pametnije da izvrđaju taj neprijatni susret. Lijepo će u poli-klinici dobiti potvrdu da su bili na lješkarskom pregledu i – mirna Bosna. Suljo je već smislio da kaže da ga boli glava i jedan zdrav zub, a Vinko se spremao da slaže da mu krče crijeva i da ga nešto probada u prsima. Bili su uvjereni da u takvim i sličnim slučajevima ni doktori ne mogu smjesta i od prve da dokuče šta bi to moglo da boli u jednoj glavi kakva je Suljina, tvrda i lijena, ili u jednom mršavom stomaku kakav je bio Vinkov. U takvim slučajevima, koliko su Suljo i Vinko znali, doktori daju dva-tri aspirina ili nešto slično, a u najgorem slučaju udare i jednu injekciju, ali to je sve bolje od susreta s Burkanom.

Dok su se oni slatko smijali i iščekivali početak lješkarskih pregleda u poliklinici, odjed-nom je u taj isti park ušao i njihov nastavnik Burkić. Išao je polagano, umornim korakom, klecajući. Čim su ga opazili dvojica školskih bjegunaca, hitro su sagnula glavu da se nekako prikriju. Bilo je kasno da bježe. Pretvarali su se kao da jedan drugom nešto šapću. A nastavnik Burkić je klimao preko staze i bio im sve bliži. Tada je valjda opazio klupu i na njoj dva dječaka, a bilo je mjesta i za njega da sjedne i da odahne.

Prišao je, uzdahnuo i sjeo upravo pored Sulje Mujkića, koji se izmakao koliko je mogao i pripio se uz Vinka.

– Oprostite, djeco – rekao je nastavnik Burkić – moram malo da odmorim kosti. Izdala me je snaga. Bolestan sam. Osjećam se slabo.

Suljo je ispružio ruku i privukao k sebi svoju školsku torbu, jer je, polazeći od kuće, morao da je ponese da majka ne bi posumnjala da neće u školu. Taj njegov pokret rukom nastavnik je samo djelimično opazio pa je blago klimnuo glavom.

– Ah, đaci, đacići – rekao je meko. I kao uzgred upitao; – Zakasnili ste u školu pa se sad odmarate? Ili ste bolesni pa ćete kod doktora?

Dok su dvojica zbunjenih đaka smišljala šta da kažu, nastavnik se malo sagnuo i pogledao ih umornim očima. A onda je u trenu u njegovom pogledu bljesnula radost.

– Pa to si ti, Mujkiću! I ti, Drobac! Vidi, molim te, gdje vas nađoh!

– Bolesni smo, družice nastavnice – brzo je rekao Suljo Mujkić.

– Vidim, Mujkiću, vidim – uzdahnuo je Burkan. –Valjda je ovo ljeto došlo iznenada, šta li je, i mene je nešto pritislo. Ne valjam ništa. Upravo sam pošao do

bolnice da me tamo pogledaju. A mislio sam jutros na vas dvojicu. Bojao sam se da mi ne ostanete neispitani. Bri-nuo sam šta ću s vama ako me, slučajno, doktori zadrže u bolnici. A i to može da bude, nikad se ne zna. Kad, gledaj ti čuda i čudne sreće, našosmo se! Ja bolestan, vi bolesni!

– Mene boli glava – jeknuo je Suljo i dlanom protrljao čelo. – Puno sam učio, malo sam spavao, cijelo vrijeme sam bubao istoriju i glava mi je počela ječati kao neki bubanj!

– Hoće to, događa se – potvrdio je stari nastavnik Burkić i lukavo zaškiljio na Sulju. – I da mi je drago što si tako revnosno bubao istoriju jer si, bogme, kod mene tanak kao perce. Ali sad kad smo se našli ovako, na mirnom mjestu, na lijepom jutru – nastavnik polako zavuče ruku pod svoj kaput i izvuče malu zelenu bilježnicu, koju su dobro poznavali svi đaci u školi – mogli bismo da lijepo završimo naš posao. Znaš, ima ona poslovice: što možeš uraditi danas, ne ostavljaj za sutra. Recimo, ti bi, Mujkiću, mogao da mi bar nešto kažeš šta si to nabubao o grčko-persijskim ratovima?

Na to se Suljo trgnuo kao da ga je nastavnik iznenada uštinuo iza vrata. Začudeno je pogledao u oči starog Burkana.

– Joj, družo nastavnice – zacvilio je – da samo znate kako me boli glava! Hoće da pukne!

– Boli i mene, moj Mujkiću, i glava i duša, i srce hoće da mi pukne kad vidim kakva si ti lijenčina i neznalica – teško je uzdahnuo stari nastavnik. A zatim je počeo da moli: – Ako ne znaš o tome, hajde onda reci nešto o Aleksandru Makedonskom, to će ti biti lakše!

Sa strane, Vinko je laktom gurnuo Sulju. Kao da mu je htio reći: "Hajde, blesane, hvataj to, to je lako, dok je stari dobre volje!"

Suljo Mujkić se, tobože, duboko zamislio. Poklopio je lice dlanovima i mislio: "Mogao sam, vala, da to pročitam!" Onda se kao prisjetio, spustio ruke i počeo da muca:

– Pa, ovaj, bio je taj Aleksandar, je li, a bio je, ovaj, Makedonac, rodio se i odrastao u Ma-kedoniji, to jest, svi su znali da je otuda i zato se, je li, prozvao tako, hoću reći, prozvao se Aleksandar Makedonski, a to mu je, ovaj, kako da kažem, bilo ime i prezime i nisu ga nikako drugačije zvali... A onda, ovaj, on je bio car, imao je, kako da kažem, carsku krunu i carsku vlast... Bio je i jedan film o njemu, gledao sam ga u kinu, bio je zgodan... I tako, kao car, je li, imao je i svoje carstvo, to jest carevinu... I, ovaj, vladao je carski, kao pravi car... I, ovaj, umro je... Svi su, kako da kažem, žalili kad je on umro, jer je bio dobar... i tako uopšte...

Nastavnik Burkić je uzdahnuo kao da je spustio nekakvu tešku vreću sa svog ramena.

– Moj Mujkiću – rekao je – i ja, vjeruj mi, moram da žalim, mnogo žalim, i duša mi moja plače što ti tako malo znaš. O jednom velikom vojskovođi i vladaru starog vijeka ti ne znaš ništa!

Pošto je opet dva-tri puta huknuo, nastavnik je rasklopio onu svoju zelenu sveščiću

i izvadio pero da u nju nešto zapiše, a zatim se u zadnji tren predomislio i opet se nagnuo prema Sulji. Gotovo je zavapio:

– Hajde, Mujkiću, najljepše te molim, samo mi reci kako su se zvala ona dva brata što su po legendi osnivači Rima! Sami to reci, samo to i gotovi smo!

Suljo je hitro poklopi dlanom svoje čelo. Nije ni to znao, ali se nadao da će to nekako zamumuljiti i da će se tu ispetljati.

– Ta dva brata – šaputao je kao za sebe – bili su ... možda i nisu, ali legenda tako kaže... oni su... na vrh mi je jezika... juče sam o tome učio...

– No, jedan je bio Romul, a drugi je bio...? – šapnuo mu je stari nastavnik.

– Prvi je bio Romul, prvi je bio Romul – ponavljao je Suljo žmireći.

– A drugi?

– A drugi? Romul, Romul... i Rumun! – ispalio je Suljo naprazno pa šta bude.

Otvorio je oči i pogledao nastavnika. Da li je pogodio? Je li upalilo?

Burkan je podigao ruku i pogladio Sulju po glavi.

– Ništa, sinko, ništa – rekao je blago, – to ćeš ti preko ljeta sve lijepo da naučiš.

Pritom se sagnuo da pogleda Vinka Dropca.

– Sad si ti, Drobac, na redu!

– Nemojte se mučiti, družo nastavnice – gotovo šapatom javio se Drobac, gledajući pred sebe. Znao je da ni on, kao ni Suljo, nema nikakvih izgleda da se izvuče. Zato je rekao: – Zašto da vas mučim kad ste bolesni? A ja se nisam spremio.

– Hvala ti, sinko, to je pošteno, sviđa mi se što tako kažeš – rekao je nastavnik toplo, ali je i njemu, kao i Sulji, upisao jedinicu.

Kad je Spustio bilježnicu u džep, oslonio se na Suljino rame i s naporom ustao s klupe.

– Vjerujte mi, djeco – rekao je dvojici đaka – da mi je strašno žao što je to ovako ispalo, ali, recite mi, šta se drugo može, kad ja vas moram da naučim i ocijenim koliko ste naučili, a vi morate da naučite i da znate. Svako mora da radi svoj posao! Nego, dragi moji, vi preko ljeta uzmite knjige u šake pa naučite sve što treba. Što se mora, nije ni teško. Zdravo!

Otišao je zatim polako, vukući noge, klecajući. Vidjelo se da je doista ozbiljno bolestan.

OSVETA

Pošto je cijelo poslijepodne proveo s dru-govima jureći za loptom, Stipica Kovrlija je najzad s padom mraka stigao kući. Bio je i umoran i gladan. Odmah je zavirio u pećnicu i otuda izvadio tepsiju s pitom zeljanicom pa je slatko i halapljivo pojeo svu

pitu. Poslije toga je iz jedne šerpe pokusao i ostavljenu sutliju. Tek kad se tako dobro namirio i počeo da štuca, otišao je u kupatilo da opere noge i da se umije. I tek tu, dok se prao, sjetio se šta ga sutra čeka.

Upravo prije podne, u školi, nastavnik mu je obećao da će njemu, Stipici Kovrliji, ukazati veliku čast na sutrašnjem prvom času. Prozvaće ga da pročita svoju domaću zadaću iz lektire.

Još tada, kad je to nastavnik rekao, Stipica je pomislio da će tu zadaću prepisati od nekog druga, ali je poslije sve to smetnuo s uma. A da se tog sjetio samo malo ranije, mogao je stići da zamoli Mitra Koprivicu, odlikaša, koji se satire učeći, čitajući i pišući sve vrste zadaća, da mu on časkom napiše dvije-tri stranice te zadaće.

Sad je i ta mogućnost otpala, jer je Mitar podaleko stanovao, a imao je i strogog oca, koji bi se odmah upetljao i Stipica bi ostao na cjedilu.

Najveće zlo je bilo u tome što Stipica nije ni pročitao knjigu koja je bila zadana za lektiru pa tako, čak i da je htio i da je imao vremena, nije znao šta bi napisao.

– Eh, vrlo važno! – odmahnuo je rukom. – Probaću da se izvadim. Kazaću da sam zaboravio svesku!

Stao je pred ogledalo u kupatilu i počeo da se krevelji da bi vidio kako će izgledati kad se bude pravdao pred nastavnikom. Širio je ruke i klanjao se.

– Izvinite, lijepo vas molim, tek sam ovog časa opazio da sam zaboravio da ponesem svesku sa zadaćom. A napisao sam je, vjerujte mi, časna riječ! Ako ne vjerujete, ja ću sad otrčati kući da je donesem!

Učinilo mu se da će moći da to odglumi uvjerljivo. A nastavnik još nikoga dosad nije slao kući da donese zadaću. Sve je, prema tome, moglo da ispadne sasvim dobro.

Tek što je izašao iz kupatila, začuo je korake na ulaznim vratima.

Pojavio se njegov stariji brat Marko. Došao je s posla, buknuo od umora, skinuo kaput, oprao ruke i odmah zatim zavirio u pećnicu.

– Gdje je moja zeljanica? – pogledao je Stipicu.

– Nema je, burazeru. Ja sam je pojeo – rekao mu je Stipica i načinio istu kretnju kao malo prije pred ogledalom. – Izvini, žao mi je.

– A znao si dobro da je to mama meni ostavila?

– Pa, znao sam, ali bio sam gladan – pravdao se Stipica. – Nisam imao šta drugo da pojedem.

Marko je zavirio i u šerpu pa se opet začudio:

– A gdje mi je sutlija?

– I nju sam pokusao.

– Nisi drug – rekao je Marko.

On ništa više nije prozborio, ali se vidjelo da mu nije bilo pravo.

Uzeo je kruh, odrezao dvije kriške, namazao ih pekmezom i sjeo za sto da jede.

Dok je gledao brata kako žvaće, Stipici je sinula ideja. Sjeo je za sto naspram Marka.

– Čuj, brale – upitao je – jesi li ti kada čitao nešto o nekakvom Sindbadu Moreplovcu?

– Jesam – potvrdio je Marko preko zalogaja. – Čitao sam još davno, dok sam išao u školu. Imali smo to za lektiru.

– Odlično! Ne može biti bolje! – uzviknuo je Stipica. – I ja to imam za lektiru!

– Pa, jesi li pročitao knjigu? Kako ti se sviđa?

– U tom je, vidiš, stvar – kao snuždio se Stipica. – Nisam nigdje mogao da nađem knjigu. Tražio sam u knjižnici, molio drugove, ali uzalud.

– Vidjećeš, lijepa je, zanimljiva – rekao je Marko.

– Dobro, neka je – nastavio je Stipica i nag-nuo se prema Marku prelazeći na stvar: – Nego, da te zamolim. Hajde, budi pravi burazer, pomo-zi mi. Treba mi to da napišem za zadaću, sutra će me prozvati da čitam sastav!

Marko je najprije sažvakao kruh i pekmez, očistio sto, napio se vode i oprao ruke, a zatim je ponovo sjeo i veselo protrljao dlanove.

– Veliš, da ti pomognem! – rekao je. – Baš sam oran i raspoložen za to. Uzmi svesku i piši!

Stipica je hitro pronašao svesku i uzeo pero u ruku. Njegov brat se nalaktio, malo zažmirio i kao prisjećao se šta je to davno čitao o tom Sindbadu Moreplovcu.

– Samo ti meni pričaj polako, a ja ću da pišem – zamolio je Stipica.

– Onda, piši ovako! – rekao je Marko. – Sindbad Moreplovac je bio sin jednog hromog, ćopavog i bradatog gusara, koji je imao sedam žena. I otac i majka učili su Sindbada da bude miran i strpljiv, ali ih on nije slušao. Još od malih nogu pustio je da mu rastu brkovi i oni su mu, kad je već bio momak, porasli toliki da ih je morao zamotavati za svoje uši. Pošto je odrastao, otac ga je uzeo na svoj brod, ali Sindbad je u nekoj luci ostao pijan u jednoj krčmi i nije čuo kad je brod svirao za polazak. Tako sâm, bez novca, išao je po svijetu pa je stigao i u Dub-rovnik, gdje se upoznao sa Nasradin-hodžom, jednim mudrim i vrlo bogatim trgovcem, koji je upravo bio na krstarenju svojom ličnom jahtom po raznim morima. Pošto su se sprijateljili, Nasradin je pozvao Sindbada na svoju jahtu pa su zaplovili uz Dunav i stigli u Žuto more, otuda u Crno, pa u Bijelo, pa u Crveno, sve dok nisu bacili sidro u Mrtvom moru...

Stipica je, oblizujući usne, brzo pisao. Nije ni razmišljao o tome šta mu Marko priča, jer je svu svoju pažnju usredsredio na to gdje će napisati veliko slovo, gdje staviti zarez i tačku. A Marko je, što je priča dalje tekla, sve više zapetljivao Sindbadove zgode i nezgode i sa najvećim uživanjem preseljavao velikog more-plovca sa Sjevernog na Južni pol, gdje je hvatao majmune, spuštao ga u Afriku da lovi bijele medvjede i srebrne lisice, ubacivao ga u čeljusti kitova, izvlačio ga iz zagrljaja opakih troglavih morskih jazavaca, tjerao ga i povlačio ovamo i onamo sve dok ga, na kraju, nije učinio vlasnikom petrolejskih izvora na Himalajima.

Cijela ta lijepa priča ostala je prilično traljavo, brzopleto i nečitko zapisana na punih pet stranica Stipičine sveske.

– Hvala ti, burazeru – rekao je Stipica kad je sklopio svesku. – Kad ugrabim prvu priliku, pročitacu tu knjigu.

Zadovoljan što je bez neke velike muke imao napisanu zadaću, Stipica je mirno pro-spavao noć. A sutradan, na prvom školskom času, nastavnik se naprosto zagrcnuo od smijeha kad je Stipica pročitao svoj sastav iz lektire. I cijeli razred se kikotao. Jedino je Stipica stajao i posramljeno gledao u svoju svesku. I ranije je ponekad ispadao smiješan na času, jer se događalo da izvali nešto glupo i bezvezno, ali mu je ovo bilo prvi put da su se svi u učenici smijali na njegov račun.

– Ti ćeš, lijenčino, kod mene moći da popraviš kečinu samo na kraju ljeta, kad dođeš na popravni ispit – rekao je nastavnik kad je prestao da se smije i kad se odmah zatim smračio i narogušio. – Ti meni u zadaći pišeš te gluposti! Sindbad i Nasradin-hodža! Jahta! Od malih nogu pustio brkove! Otac ćoravi gusar! Šta ono još... Plovili uz Dunav u Žuto more! Kauboji i Indijanci! Bijeli medvjedi u Africi! Majmuni na Južnom polu! Petrolejski izvori na Himalajima! Svašta! Da sam juče umro, ne bih vjerovao da tako nešto može da bude!

– Izvinite – pokušao je Stipica da se opravda i da nekako smekša nastavnikovu ljutnju – to je sve meni podvali moj brat Marko. Ja, znate, nisam imao vremena da pročitam cijelu knjigu, jer sam imao mnogo posla kod kuće. Zato sam zamolio brata da mi pomogne i on mi je tako diktirao.

Umjesto razumijevanja, to objašnjenje je pokrenulo novu bujicu smijeha u učionici. A nastavnik je još više zagrmio:

– Znači, čak ni ove izmišljotine nisu tvoje! Nisi bio u stanju da sam smrsiš nekakav sadržaj! Budi srećan što nema ocjene nula, ja bih ti sad dao nulu!

Kod kuće je Stipica bijesno zafrljačio svoju školsku torbu u ćošak sobe i okomio se na Marka:

– Sasvim si me ukopao! Svašta si mi nadrobio! Zašto mi nisi rekao da nećeš da mi pomogneš?

A Marko, koji je bio i jači i viši, pa je znao da mu Stipica ne može i ne smije ništa, počeo je da mu se kesi i da mu se ruga:

– Zašto da ti pomažem? – pitao je veselo. – Jesi li ti juče pojeo moju zeljanicu? Jesi. Jesi li pokusao moju sutliju? Jesi. Jesam li ja radio, a ti dangubio? Zar bi bilo pravo da ti pomažem? Ti si zaradio da ti odmognem i ja sam ti odmogao koliko sam mogao! Eto ti!

– Pa šta ću ja sad? – zacvilio je Stipica.

– Mene pitaš šta ćeš!? – kazao je Marko i prišao mu. – Udaraj se po toj svojoj lijenoj i ludoj glavi!

I odmah mu je, za početak, udario čvoke u čelo.

CRNI MATE

Dok se vraćala u stan, lepršava i razigrana, Vesna je skakutala s noge na nogu. U lijevoj ruci je stiskala kupljene cigarete za tatu, a iz desne je uvis bacala dobijeni kusur, jednu petodinarku i jednu žutu pedeseticu. Svaki put ih je hitro hvatala obadvije, kao da lovi muhe u letu. Poskoči i baci, ulovi ih i opet poskoči, sve tako, dok odjednom petodinarka izmače, udari je u prst i odskoči, pade na ulicu i zakotrlja se, a onda kao uplašeni miš pobježe kroz veliku rešetku za uličnu kanalizaciju.

U prvi tren samo zbunjena, Vesna zastade iznad rešetke i sagnu se da vidi gdje je petodinarika. Tek tada shvati da je više neće vidjeti.

Nije bilo nikakve nade da je nađe i ponovo uzme u ruku. A tata je nestrpljivo čekao cigarete i kusur. Šta da mu kaže: kako je nestao novac?

Tako se Vesna prisjeti Crnog Mate.

Đaci u razredu su veoma često pričali o tom Crnom Mati i o njegovim zlodjelima. Uvijek se događalo nešto novo što je Crni Mate učinio u raznim dijelovima grada, na raznim mjestima, u svako doba. Taj nikome nije opraštao. Tukao je sve odreda, čak i miliciju, prevrtao tezge i sto-love na pijacama, razbijao izloge, obijao auto-mobile, a niko mu nije mogao ništa. Takav neukrotivi siledžija može bez ikakve muke da priskoči i jednoj dvanaestogodišnjoj djevojčici, kakva je bila Vesna, i da joj otme ne samo pet dinara, već i mnogo više, ali ona nije imala više i zato je on uzeo samo tih pet dinara, a žutih pedeset para nije uzeo jer je rekao da ga žute pare ne zanimaju. Tačno tako.

– Lijepo, bogami! – rekao je Vesnin tata kad je sve to čuo. – Znači, novac ti je oteo taj Crni Mate? Pritrčao i oteo!

– Jeste – kazala je Vesna.

– A kako izgleda taj Crni Mate?

– Izgleda crn da crnji ne može biti.

– Aha! Ima crnu bradu, crne brkove, crnu kosu, crne naočare, i nosi crno odijelo – nabrajao je Vesnin tata.

– Jeste, i crni šešir! – dodala je Vesna, jer se prisjetila kako izgleda jedan crni pop koga je katkad susretala na putu do škole.

Tata je najednom zgrabio Vesnu za ramena.

– Sve je to čista laž! – rekao je. – Crna laž! Nema nikakvog Crnog Mate, takav ne postoji!

– Postoji, tata, vjeruj mi! – pisnula je Vesna i pretvarala se da će tog trenutka da zaplače zato što tata sumnja u ono što mu je ispričala.

Počela je da mu nabraja uvjerljive dokaze da govori istinu:

– Ako ne vjeruješ meni, onda hajde sutra sa mnom u školu pa ćeš sve čuti! Tog Crnog Matu viđaju djeca svakog dana. Pitaj Sinišu, Antu, Javorku, Redžu, Rajka...

– Nemam ja njih šta da pitam – naljuti se njen tata.

– Znam ja te đačke izmišljotine! Išao sam i ja u školu. A znam i sve što se događa u

gradu, znam ljude. Ne postoji nikakav Crni Mate. Nije nikada postojao! Nego, gledaj me u oči i govori istinu. Izgubila si novac, ispio ti je, je li? Reci!

Vesna je pogledala u tatine oči i odjednom je znala da ne smije dalje da laže. Očev plavi pogled, širok kao beskrajno nebo, otvori joj put i ona uzdahnu:

– Oprosti, tata. Igrala sam se, bacala uvis i ta mi je petodinarka ispala – izgovorila je brzo.

– Pa, šta ćemo sad? – rekao je tata blago. – Nećemo valjda zbog toga da plaćemo? Drugi put nećeš tako. Shvatila si da novac može da izmakne iz ruke i ode u nepovrat, a bilo bi bolje da smo ga potrošili na sladoled, perece ili tako nešto.

Kasnije, u postelji, kad je ostala sama, Vesna je razmišljala o onome što joj je tata rekao o Crnom Mati. Tati je vjerovala. On je uvijek govorio istinu. Osim toga, tata je bio poštar, nosio je pisma i novac svuda po gradu, zalazio u sve kuće, znao mnogo svijeta, pa kad on kaže da je Crni Mate izmišljen i da ga nema, onda mora da je tako i nikako drugačije. Ali, to onda znači da svi koji u školi pričaju da su vidjeli Crnog Matu, zapravo debelo lažu, prave se važni, hoće da navedu i druge đake na to da povjeruju u njihove neistine. A nije bilo malo takvih laž-ljivaca u razredu!

Sutradan u razredu, kao i uvijek, puhao se bjelokosi Dane Gagić kao da mu je Herkul bio stric. Bio je plećat, krupan i nekoliko godina stariji od svih u razredu, jer je više puta bio ponavljač. Oni đaci što su s njim pošli u prvi razred, već su bili u srednjoj školi, a Dane je još utvrđivao znanje u šestom razredu osnovne. Bio je i lijenčina i tupoglavac. Jedva je šta mogao da upamti. Jedino se isticao po tome što je bio loš đak i što je u razredu svima prijeto i što je činio razne nevaljalštine. Dječacima je udarao čvoke, djevojčice vukao za kosu, malog Mujčina Čauša, odlikaša, tjerao da mu piše zadaće, otimao od djece sendviče i perece, podmetao ekserčiće na stolice i busao se pesnicom po prsima govoreći svima: "Ja sam za vas Crni Mate!"

Tog jutra, na odmoru iza prvog časa, Dane Gagić se namjeri na Vesnu.

Oteo joj je iz ruke njenu hemijsku olovku i još se cerekao:

– Hoću da napišem pismo curi! – rekao je.

– Daj mi moju olovku! – bojažljivo je zamolila Vesna i ispružila ruku.

– Da nisi pisnula! – dreknuo je Dane i udario je po ispruženoj ruci. – Hoćeš li da te maznem i po zubima?!

– Molim te – ponovila je Vesna. – Nemam druge olovke. Treba mi.

– Marš! – odbrusio je Dane i iskezio zube. – Da znaš, mislio sam da ti je vratim kad napišem pismo, ali sad neću! Dobićeš šipak!

– Prijaviću te – izgovorila je Vesna sasvim tiho. Prosto joj se otelo sa usana.

– Kome? – gotovo je riknuo Dane, a oči je iskolačio kao gladan vuk. – Da čujem! Reci! Misliš li ti da se ja nekoga bojim? Nema takvog na svijetu!

Vesna je ustuknula, uzdrhtala pred gnjev-nim pogledom razrednog siledžije. I tada, u tren oka, sjetila se ponovo Crnog Mate. Zapravo, sjetila se riječi svog tate: ne postoji Crni Mate.

– Prijaviću te Crnom Mati! – rekla je. Smje-lo je, čak prkosno, pogledala ravno u Gagićevo rošavo lice.

– He – iskrivio je on usta. – A ti kao da znaš Crnog Matu?

– Znam ga lično – kazala je Vesna pouzdano. U tili čas, dok je gledala u Gagićevo lice, znala je šta će dalje reći. Mogla je da laže do beskraj. I rekla je:

– Crni Mate je moj rođeni brat!

Svi koji su to čuli naprosto su zinuli. I očima su zinuli. Zinuo je i Dane Gagić.

– Nemoj da lažeš! – doviknuo je Siniša, koji je inače najčešće pričao kako se viđao sa Crnim Matom i opisivao njegove siledžijske pusto-lovine.

Vesna se odmah okrenula i k njemu.

– Samo ti tako govori pa ću ja njemu kazati i za tebe. Inače, da znaš, pitala sam ga da li te poznaje, a on kaže da te ne zna! Znači, lagao si da si se s njim viđao!

Već je bila sasvim pribrana i samo je vezla dalje:

– Znete, ja vam o Mati nisam ranije govo-rila, jer je moj tata ljut na njega pa on ne živi s nama, ali ja ga često viđam i on mene voli. Sve bi za mene učinio.

Opet je pružila ruku da uzme svoju olovku. Gotovo je povikala na zbunjenog Gagića:

– Vрати mi smjesta moju olovku ili ću reći Mati da te sačeka pred školom i da te isprebija kao što on zna!

Sve je to izlijetalo s njenog jezika hitro i sigurno, kao da je odavno bilo smišljeno. A nije: ta laž je navirala sama, rađala se onog trenu kad je izgovarana.

Veliki razredni siledžija i nepobjedivi Dane Gagić, koji se nikoga nije plašio, nijemo je spustio otetu hemijsku olovku u Vesninu ruku.

– Eto – rekao je – nisam ti je pojeo. Samo sam se malo šalio.

Vesna je mirno sjela na svoje mjesto. Osje-ćala je da je u cijelom razredu izazvala ogromno čuđenje, a sama je visoko porasla. Mogla je da ponovi tu istu laž još desetak i dvadeset puta bez ijedne greške.

Njoj su danima i mjesecima punili uši pri-čama o ljutitom i nesavladivom Crnom Mati i naprosto su se sladili i njegovim imenom i gru-bostima koje je činio, a sada im je ona uzvratila tu njihovu laž i dodala samo jednu svoju. Crni Mate je tako postao stvaran, istinski živ, ali samo njen, i samo je ona u cijelom razredu znala pravu istinu – da tog Crnog Mate nema.

Poslije završetka nastave prišao joj je Siniša, oblizao usne i smjerno rekao:

– Čuj, Vesna, ja se stvarno nisam upoznao s tvojim bratom Crnim Matom, a volio bih. Pozdravi ga!

Tako je Vesna za izgubljenih pet dinara stakla velikog zaštitnika pred svim školskim junačinama. Niko od njih nije htio da ima posla sa strašnim Crnim Matom i zato je Vesna mogla biti sasvim mirna i uvijek nasmijana.

DOBROVOLJAC

I prije nego što je nastavnik ušao u razred, đaci su bili mirni kao ribe. Na redu je bila opasna matematika, a nastavnik je ne prethodnom času najavio još opasnije propitivanje i ocjenjivanje.

– Teško meni ako on otvori dnevnik pa počne po abecedi – šaputao je uplašeni Omer Avdić, prvi na spisku razreda. On se matematike plašio kao sedmoglave aždaje.

Nastavnik je ušao u razred, sjeo za sto i smješkajući se bacio pogled na đake.

– No, momci, jeste li se pripremili?

U tom trenutku Omeru Avdiću je sinula spasonosna misao. Bljesnula je kao munja. Sjetio se da je u fiskulturnoj sali vidio gomilu stolica koje su tamo ostale poslije nekog sastanka. I prije nego što je zanimjeli razred uspio da izmuca bilo kakav odgovor na nastavnikovo vedro pitanje, Omer je ispružio dva prsta i ustao:

– Druže nastavnice, molim vas, dozvolite da pođem. Nastavnik fizičkog je tražio nekog da mu sredi stolice u fiskulturnoj sali i ja sam se javio dobrovoljno!

– Aha, lijepo, veoma lijepo od tebe – rekao je nastavnik matematike i odmah je rasklopio dnevnik i zavirio unutra: – Avdić, je li? Dobro-voljno si se javio? Ja volim dobrovoljce. Izidi!

Ne čekajući da mu se dvaput kaže, Omer je požurio iz klupe i krenuo ka vratima učionice. Mislio je: "Upalilo je!" Srce mu je igralo od sreće što se tako lako izvukao iz opasnosti. Već je bio blizu da zgrabi kvaku na vratima kad je nastavnik opet progovorio.

– Stani! – rekao je.

Omer je stao i okrenuo se začuđeno.

– Izvolite?

– Nisam ti kazao da ideš iz razreda, već samo da izideš – smješkao se nastavnik. – Stani tu pred tablu. Kad si već dobrovoljac, pokazaćeš nam kako si se pripremio za ovaj čas. Uzmi kedu i piši! Dva iks na kvadrat puta dva ipsilon...

Poslije nešto više od tri minute Omer Avdić je bio slobodan da ide kud zaželi. Mogao je mirno da iznosi i premješta stolice ne samo iz fiskulturne sale već i po cijeloj školi, ako treba. Njegov kec iz matematike već je bio upisan u dnevnik i tamo je stajao čvrsto kao da je od livenog čelika.

On je, međutim, pošao na svoje mjesto u klupu. Bio je skršen, tužan i bolan.

– Zar nisi tražio da ideš radi premještanja stolica? – upitao ga je nastavnik.

Omer je zastao i tužno zavrtio glavom.

– Sad mi je gotovo – uzdahnio je poput bolesnika.

– Više mi ne treba da izlazim iz razreda.

Niko se nije smijao. Čulo se samo kako jedna muha zunzara leti po učionici i udara u prozorska okna.

Svi su napeto iščekivali da čuju ko će biti sljedeći delija pred zelenom tablom.

OBRAČUN

Svaki put kad bi školsko zvonce objavilo da je završen treći čas i da počinje veliki odmor od petnaest minuta, u učionicama je nastajala graja. Đaci su iz svojih torbica izvlačili zamotuljke sa pripremljenim sendvičima ili kolačima i onda iskakali u široki hodnik da tamo prave gozbu, dijeleći međusobno šta ko ima i šta ko želi, a sve uz vesele priče o proteklim časovima, o odigranim i narednim utakmicama, o novim pjesmama sa ploča ili o filmovima koji se daju u bioskopima.

Pričalo se zapravo o svemu i svačemu, šta je kome bilo najvažnije da kaže, a u starijim razredima ponajviše je bilo riječi o nekom momčiću ili o nekoj djevojčici. Usput je u hodniku bilo i jurcanja i guranja, dobacivanja i namigivanja, pa čak i malih bokzerskih okršaja među onima kojima đavo nije dao mira.

U toj vrevi Sakib se uvijek držao po strani. Gledao je iskosa na sendviče svojih kolega pa mu se činilo da je onaj njegov najtanji i najmanji, a o filmovima i utakmicama nije ni imao šta da priča, jer mu roditelji nikada nisu davali toliko novaca da bi i on išao na te priredbe. I kad je tražio, dobijao je redovno isti odgovor: "Nema."

Bio je odlikaš, najbolji đak u razredu, predsjednik razredne zajednice, ali to kao da za đake nije značilo ništa. Ili se to samo Sakibu činilo? Na odmoru su razgovori i priče išle tamo gdje on nije imao šta da kaže.

Esmu se hvalila da njen tata ima pežoa, Mirjana je rekla da njen tata ima ladu, a Goran je tvrdio da su jedina prava kola ona koja ima njegov tata, a to je mercedes ili merdžo. Šta je tu Sakib mogao da kaže, kad njegov stari nije imao ni najobičniji bicikl? Od takvih razgovora bježao je kao zec.

Bilo mu je krivo što i on nema koji dinar u džepu da može, kao Strajo, da ode u poslastičarnicu preko puta škole i da čalabrcne koji kolač. Strajo je gotovo redovno za vrijeme velikog odmora išao tamo, a drugovi u razredu su pričali da on može da deset minuta da pojede deset baklava. Jednom, kad mu je bio rođendan, Strajo je pozvao i Sakiba u poslastičarnicu i počastio ga sa pet šampita.

Zato se Sakib pitao: kako to? Kod kuće, čim bi zazinuo da kaže da bi mu trebalo dati nešto džeparca, mama bi se izbečila i povikala:

"Šta ti misliš, zar novci rastu na granama? Odakle da ti dam?" A gotovo svi ostali đaci su imali. Za kino, za utakmice, za perece, za kolače, za nove čizmice, za nove farmerke iz ino-stranstva, za te lade, pežoe, škode, stojadine i merdže u kojima se vozaju. Kako to?

– Odakle tebi tolike pare svakog dana? – upitao je jednom Straju.

– Daje mi stari – odgovorio je debeli Strajo. – Stari ima para kao u šumi lišća! Ima dobru platu, a radi i honorarno!

– I moj stari radi, zarađuje, ali meni ne daju! – požalio se Sakib.

Strajo ga je nekoliko trenutaka gledao kao da je Sakib izrekao nešto nevjerovatno.

Onda je začuđeno upitao:

– Kako to da ne daju?

– Tako! Kažu da nema.

– Tako i maj stari ponekad kaže ali ipak dadne! – kazao je Strajo. – Nego, ti traži svoje! Tvoj stari sigurno prima za tebe dječiji dodatak, a to su, vidiš, tvoje pare i to moraju dati! Samo ti traži!

Sakib je bio nemalo zbunjen. O tome nikad nije mislio a znao je da su mama i tata više puta govorili o njegovom dodatku.

– Tražiću – kazao je.

U tome je, dakle, bila ona tajna: dječiji dodatak dobijaju djeca, jer je njihov, a zato mogu da imaju debele sendviče i da idu na utakmice i u kino. A njegov dječiji dodatak, njegove pare, tata i mama troše po svojoj volji, bez njegovog znanja. Dadnu mu sendvič, dva parčeta kruha namazana margarinom, i to mu je sve.

Sakib je to sve prevrnuo po mozgu nekoliko puta i odjednom je shvatio da mora istjerati svoje pravo.

– Mama – upitao je majku kad je došao kući iz škole – dobijate li vi za mene dječiji dodatak?

– Dobijamo – odgovorila je majka.

– A zašto te pare ne dajete meni, već ih krijete? Majka je obrisala ruke o neku krpku i pogledala ga ljutito.

– Hoćeš li – upitala je – da ti odvalim šamarčinu za takvo pitanje?

– Zar ne smijem da pitam za svoje pare? – odvratio je Sakib svadljivo, jer je znao da je u pravu. A znao je i to da će, ako bi majka pošla prema njemu, biti brži i neće ga moći dohvatiti.

Na sreću, iznenada, u stan je ušao i otac. Čuo je upravo to što je Sakib rekao.

– Kakva je to vika? – upitao je.

– Sin ti traži svoje pare! – rekla je majka.

– Hoću svoj dječiji dodatak! – kazao je Sakib.

– Hoće batine! – doviknula je majka. Otac je gledao vedro. Stavio je svoj veliki dlan na Sakibovo rame i malo ga povukao.

– Dobro, sine – kazao je – sad ćemo mi to da sredimo. Hodi ovamo!

– Ne budi smiješan! – kazala je majka.

– Polako, polako, bez vike – osmijehnuo se otac i poveo Sakiba u sobu do kuhinje.

Sjeli su na sećiju, jedan naspram drugog. Otac je iz džepa izvukao nekakve papire.

– Ti, znači, hoćeš svoje pare? – upitao je. – Ne znam za šta će ti?

– Pa, sva djeca imaju svoje pare! – kazao je Sakib. – Uvijek u školi pričaju kako su bili u kinu i na utakmicama, imaju za perece i za kolače, a ja nemam. A moj dječiji dodatak?

– Dobro, dobro, kad je tako, onda ćemo nas dvojica brzo da se raskusuramo – prihvatio je otac mirno, poslovno, čak sa smiješkom.

Prelistao je izvađene papiriće i najednom našao ono što je tražio:

– Evo, tu pročitaj koliki je tvoj dječiji dodatak. Dvadeset i dvije hiljade starih dinara.

– I sedamsto čerdeset! – dodao je Sakib.

– Tačno. Tako treba računati. U paru! – kazao je otac. Odmah je iz novčanika izvukao cijelu sumu i stavio novac na sećiju.

S toliko novca u džepu Sakib je mogao da bude glavni u razredu. Mogao je i da počasti Esmu kolačima u poslastičarnici. I da uzvрати čast Straji za one šampite.

Pružio je ruku da taj novac brzo smota, ali ga je otac zadržao. Poklopio je pare svojom velikom šakom.

– Samo trenutak, pričekaj malo – rekao je i opet se nekako čudno osmijehnuo. – Ne žuri. Da vidimo kako ćemo dalje. Ko će plaćati tvoje spavanje ovdje? Ti uveče ležiš i čitaš, trošiš struju, prljaš postelju i pidžamu, to valja da se pere. Ali, sin si mi, neću ti zaračunavati mnogo. Hiljadarka za noć! Ako misliš da je skupo, ti sebi nađi gdje će ti biti jeftinije! To će mjesečno da te košta samo trideset hiljada!

– Pa, ja nemam toliko – zbunio se Sakib i pogledao na novac poklopljen očevom šakom.

– Nađi se, ne znam kako ćeš, ali to treba platiti. Ja tebi dajem tvoje pare, tvoj dodatak, a ti ćeš meni moje. A to nije sve. Za doručak, ručak i večeru, i onaj sendvič što nosiš u školu, platićeš opet po hiljadarku dnevno. To ti je čista džabica! A to je opet još trideset hiljadarki mjesečno! Za kupovanje odjeće i obuće, pa i školskih knjiga, boja, crtanki i ostalog, neću ti uzeti ni dinar, ali ćeš platiti za pranje gaća, košulja, čarapa i peškira, za čišćenje odijela, za utrošak vode i sapuna, onda za trošenje svjetla i za smetanje u kući. Eto, pošto smo svoji, to će te koštati samo dvjesto dinara dnevno, šest hiljada mjesečno! Sve u svemu, ti ćeš mi mjesečno plaćati šezdeset i šest hiljada, a evo ti, uzmi tvoj dječiji dodatak i troši ga po miloj volji, kako hoćeš!

Još dok je otac obračunavao spavanje i udario cijenu, Sakib je vidio na šta će izići taj račun. O tim troškovima nije razmišljao, a ni roditelji pred njim nisu ništa govorili. Osjetio se i prevaren i posramljen. Prevaren zato što je otac glatko i bez ljutnje izvadio cijeli iznos njegovog dječijeg dodatka i gurnuo mu ga pod nos, a onda mu je, uz tih osmijeh, naredao toliki dug da ga nikako nije mogao vratiti.

Pa se i uplašio. Šta će biti ako mu otac kaže: "Uzmi ti sad lijepo te svoje pare i idi kuda te oči vode, nađi gdje će ti biti bolje i ljepše, živi od tih svojih para!"

– Uh! – ispustio je iz sebe.

– Jeste uh! – kazao je otac. – Plati ili ostavi!

Očeva ruka, puna nabreklih žila, krupna, još je stajala povrh izbrojanog novca na sećiji. Sakib je stavio svoju ruku na očevu i blago je gurnuo.

– Neću dječiji dodatak. Ne treba mi! – uzviknuo je i briznuo u plač.

Otac je pokupio novac i vratio ga u novčanik.

– Onda – zaključio je – to više nikad nećemo pominjati.

– Nećemo – prihvatio je Sakib kroz plač. I znao je: sve mu je odjednom bilo jasno.

U školi ga je Strajo pitao da lije dobio svoje pare. Sakib je odmah odgovorio:

– Jesam, ali sam ih opet dao tati. On meni daje mjesečno još dvaput više!

– Kako to? – začudio se Strajo.

– Tako! Moj tata zna da računa!

Poslije je, na velikom odmoru, opet gledao kako drugi đaci imaju veće i bogatije sendviče i kako Strajo žuri u poslastičarnicu, ali nije osjećao nikakvu žalost. Bilo mu je svejedno. I njegov sendvič je bio lijep.

GLUMAC

Bližila se proslava dana škole.

U petom razredu bilo je veoma živo. Neki učenici su dobili da nauče napamet neke pjesme, koje će recitovati na priredbi, a neki su određeni da pripreme jednu kratku pozorišnu igru. U drugim razredima vježbali su pjevački horovi i gimnastičari, tako da je svako imao nekakvo zaduženje.

Dragiša Milić, u razredu zvani Kengur, dobio je glavnu ulogu u odabranoj jednočinki. To je bila uloga kao stvorena za njega. Igrao je dječaka koji je prava izjelica i gladnica, a Dragiša je upravo bio takav.

Na probama je sve išlo glatko kao po loju. Vježbali su u razredu, poslije nastave. Svi su nabubali svoje uloge, a naučili su i to kako treba da ulaze na pozornicu, kako će da se kreću, gdje će da sjednu, kada će da ustanu, kada će da se smiju, kuda će da gledaju i sve ostalo što je bilo potrebno. U tom komadu bio je i jedan dječak sa foto-aparatom koji je, tobože, htio da slika ostale. Tog dječaka igrao je Rade Badnjar. Kad on digno aparat kao da će slikati, onda Dragiša zgrabi jabuku sa stola i ljutito je baci na njega, pogađa ga i aparat padne na pod. Na probama nije bilo jabuka, nego je Dragiša bacao klupče kanapa i gotovo redovno pogađao u jednu kartonsku kutiju koju je, umjesto foto-aparata, držao Rade Badnjar.

Po sadržaju tog komada, Dragiša Kengur je, kao izjelica, morao da navali na sto pun đakonija i da brzo i halapljivo jede sve što dohvati rukama. Ali, na probama nije bilo nikakvog jela, ni voća ni kolača, pa jedino to nije uvježbavano da bi se vidjelo kako će Dragiša da jede.

Ipak, i razrednik i svi đaci u petom razredu bili su stopostotno sigurni da Dragiša Milić u tom pogledu neće i ne može omanuti.

Najzad, došao je i taj veliki i svečani dan. Na veliku školsku priredbu pozvane su ugledne zvanice. Došli su i nastavnici iz drugih škola. Bilo je i mnogo đaćkih roditelja.

Prostrana i lije-pa sala Doma kulture bila je ispunjena do posljednjeg mjesta. Najprije je bio održan jedan govor, pa su izvedene i lijepo uvježbane gimnastičke vježbe, a nastupili su i školski harmonikaši i tamburaši.

Za to vrijeme, dok se izvodio taj program, Dragiša Milić, zvani Kengur, nije mogao nikako da se skrasi u hodniku iza pozornice.

Dosađivao se. Upravo zato što nikako nije mogao da miruje, što je bio živahan, prava skočibuha, odavno je zaradio svoj nadimak Kengur.

Uvijek je negdje skakao i nešto petljao. A tu, iza pozornice, nije imao šta da radi i nije znao šta će sa sobom, a osjećao je i dosta treme koja ga je od početka priredbe sve jače stezala. Bio je obukao novo odijelo pa ga je i ono sputavalo. Na sreću, napipao je u džepu dva spremljena sendviča, koje je ponio za svaki slučaj, ako malo ogladni, i oni su mu dobrodošli da makar nešto radi. Iako je bio još prilično sit, pošto od ručka nije bilo proteklo mnogo vremena, ipak je sa zadovoljstvom smazao te sendviče i malo se pripremio.

Zatim je na red došla i jednočinka.

Dragiša je na pozornicu izišao dosta samouvjereno. Nije ga zbunilo ni svjetlo upereno na scenu, niti je obraćao pažnju na zamračeno gledalište, odakle se čulo šaputanje, kašljanje, šmrcaanje i škripanje stolica. Jedino je pomislio da ga otuda, iz tog mraka, iz nekog reda sjedišta, gledaju tata i mama.

Već poslije nekoliko izgovorenih riječi, Dragiša je ugrabio svoje unaprijed određeno mjesto za stolom, na kojem su odistinski bile poredane sve lijepe stvarčice: torte, kolači, jabu-ke, narandže i banane. Trebalo je da on odmah navali da jede. I tek tada, kad je s tim morao da počne, dosjetio se nesreći: nije osjećao nikakvu glad. Bio je sit da sitiji nije mogao biti. On je, doduše, zgrabio dva tri kolača i strpao ih u usta, ali to nije bilo ono što se od njega tražilo, a dolazio je i trenutak kad jedan od njegovih kolega treba da upre prstom u njega i kaže: "Gledajte samo kako naš Pajo slatko mota kolače!"

Dotle je on već morao da pokaže kako jedu gladnice i izjelice, a na taj povik još je imao da obadvjema rukama zagrabi među kolače i da ih sve odjednom natrpa u svoja usta. U toj nevolji, zbunjen do očajanja što je tako sit, morao je još da gađa jabukom kutiju, koja je bila obojena kao foto-aparat, iza koje se cerio Rade Badnjar. U sto takvih istih prilika i sa razdaljine od dva metra Dragiša ne bi nijednom promašio Radeta i njegovu kutiju, ali u ovoj, kad je doista bilo važno da pogodi, prebacio je jabuku preko Radeta Badnjara za čitava tri pedlja, i to su svi vidjeli. Tako se obrukao. I dok se grizao od jeda zbog tog promašaja, izgovorena je i ona strašna rečenica:

– Gledajte samo kako naš Pajo slatko mota kolače!

Kolači su bili lijepi i izazovni. Preliveni kremom i čokoladom, svježi, meki, baš onakvi kakve je Dragiša najviše volio. Pružio je ruke preko stola i dohvatio nekoliko kolača. I tada, odjednom, sjetio se šta će. Zgrabio je sa stola jednu papirnu salvetu i u nju brzo umotao pet-šest kolača, a zatim je taj zamotoljak strpao u svoj džep. Odmah zatim napravio je i drugi takav zamotoljak za drugi džep. Svi oko njega počeli su da se

smiju, a publika je gromko zapljeskala.

Kad je komad završen, razrednik je prišao Dragiši.

– Čestitam, Miliću, bio si odličan! Ono sa kolačima izveo si odlično! Dobro si se sjetio da ih onako strpaš u džepove, bilo je uvjerljivije nego da si ih samo jeo!

Neki su mu govorili da je stvoren za pravog glumca i da će se, ako to bude, sigurno proslaviti.

Ponosno je otišao kući. A tamo ga je sačekala mama, ljuta kao rijetko kada. Umjesto da mu čestita, počela je da viče:

– Sada ću da te naučim da se kolači nikad ne trpaju po džepovima, a pogotovo u novo odijelo! I počela je da ga uči...

RANKIN ISPIT

Čim je ušao u učionicu i ugurao svoju torbu pod klupu, Mišo je počeo da viče i da se hvali.

– Gledajte, djeco – pokazivao je među prstima mali krnjavi zub – ovo mi je juče zubar izvadio kliještima! A nisam ni glasa pustio! Nisam ni trepnuo ni mrdnuo!

Dječaci i djevojčice su se hitro sjatili oko njegovog izvađenog zuba.

Mišo je dozvolio da svi pogledaju ne samo zub već je zinuo i pokazivao ranicu u desnima gdje je do juče taj zub bio usađen.

– Ma, nije to ništa – rekao je Vlado i iskrivio usta. – Meni je, ako hoćete da znate, prije dvije sedmice zubar iščupao dva puta veći zub nego što je ovaj Mišin! Pa ništa! Niti sam tada jaukao, niti sam se poslije hvalio!

– A ja sam svojom rukom izvadio sebi zub – kazao je pjegavi Luka.

Razjapio je usta da svi vide odakle je izvadio taj svoj zub.

– Ni ja ne bih plakala – javila se i Marija – iako znam da to boli. Znala bih da trpim!

– Samo kukavice plaču i cmizdre! Ja nikad ne bih bio slabić da pokažem da me je strah vađenja zuba! – uzviknuo je Idriz, koji je inače imao krupne i zdrave zube i nikad nije imao potrebe da ide zubaru.

– Tako je! – potvrdio je Periša, koji sa Idrizom sjedi u istoj klupi.

– Kad sam ja išao zubaru da mi vadi zub, otišao sam mirno i niko me tamo nije vodio!

Dječaci su se hvalisali i više i glasnije nego djevojčice. Da li zato što su bili brojniji ili zato što su češće išli zubaru? Svi su govorili isto: vađenje zuba nije ništa strašno. Svi su se samo junačili pa im stoga nije bilo ni malo čudno ni kad je uvijek hvalisavi Živko izjavio da bi on dao da mu se povade svi zubi odjednom, sve jedan po jedan, i opet ne bi

trepnuo!

Niko nije rekao da li to doista žestoko boli kad zubar potegne zub da ga izvadi. Niko ne reče kako izgledaju ta zubareva kliješta.

Jedino Ranka nije ništa govorila. Sjedila je u klupi, držala svoj dlan preko usta i ćutala. Slušala je ta hvalisanja i plašila se.

Bolio ju je zub.

Nju je juče njena mama gotovo cijeli dan nagovarala da izvadi taj bolesni zub, ali Ranka nikako nije mogla da se na to odluči. Uveče se bol povukla i uminula, a čim je svanulo, zub se opet javio, kao da su mu u noći izrasle ogromne bodlje. Bilo joj je sve izvjesnije: ako ne pođe kod zubara i ne izvadi taj zub, onda će da je boli i sutra, možda još i jače, ako uopšte zub može jače da boli. Mama je rekla da od toga može da otekne obraz i sve se lice iskrivi. A kako da pođe zubaru kad se sva naježi od same pomisli na strašna zubarska kliješta? I kome da se požali i da kaže za taj zub, za taj strah, kad se svi u razredu razmeću svojim junaštvom kod zubara? Ispalo bi da je jedino ona plašljiva u cijelom razredu.

Trpjela je bol. Osjećaje kao da joj nekakva usijana žica prodire iz bolesnog zuba, vrti se i zariva svojim vrhom i u nos, i u oči, i u uši, i svuda po glavi. I tačno je čula kako joj taj zub zuji, samo malo tanje nego što zuje telegrafске bandere. Od toga joj je sve u glavi zujalo.

– Ranka, zar ti ne čuješ šta sam te pitala?

Pred njom je bila razredna nastavnica i strogo je gledala. Kad se odjednom razrednica stvorila u učionici?

Ranka se pridigla u klupi i sklonila dlan sa svojih usana.

– Boli me zub – promucala je tužno. Odjed-nom su joj se oči napunile suzama.

– Zub? – iznenadila se razrednica. – Pa zašto nisi otišla zubaru? Nije trebalo da dolaziš u školu s bolesnim zubom! Smjesta pođi u zubnu ambulantu!

Da nije bilo onog razgovora o vađenju zuba i onog hvalisanja dječaka i djevojčica, Ranka bi istog trenutka zajaukala iz sveg glasa. Jao, drugarice razrednice, rekla bi, nemojte da me tjerate zubaru! Jao, šta ću kod zubara! Joj, ne boli me više! Joj, neću plakati! Molila bi, obećavala bi, jaukala bi, ali kako da to čini kad su u razredu toliki hvalisavci pa bi joj se poslije na sva usta rugali i ismijavali je.

– Hajde, Mišo, diži se – rekla je razrednica Miši. – Povedi Ranku, ponesi joj stvari i pokaži joj gdje je zubar!

– Molim, pa ja... zašto... – pokušao je Mišo da izvrda, da nešto kaže, ali nije stigao. Razrednica mu je utrpala u šake Rankinu školsku torbu i njemu nije preostalo ništa drugo osim da posluša.

– Ravno kod zubara! – rekla je razrednica.

Ranka je putem plakala. Suze su joj same od sebe curile i tekle niz lice. A zub je bolio. Prosto se bio pomamio, kao da se usijao. Bolio je više nego ikada prije, kao da je osjećao šta ga čeka kod zubara.

– Nisam ja hrabra kao ti – grcala je Ranka pored Miše. Stidjela se što plače, i to baš pred Mišom kome je juče zubar izvadio zub kliještima, a on nije ni trepnuo ni mrdnuo. Zato se pravdala: – Ja sam kukavica, ja moram da plačem.

– Pa, plači ako hoćeš – rekao je Mišo.

Koračao je pored Ranke sasvim neizinte-resovano, čak i natmureno. Nije pokušavao ni da je tješi ni da je hrabri. Čutao je i nosio Rankinu torbu. Tako je bilo sve dok nisu stigli pred zubnu ambulantu. Tada je Mišo stao, pružio Ranki njene stvari i smrknuto rekao:

– Stigli smo. To ti je tu unutra. Uđi sama! Ja moram natrag u školu.

– Joj, ja ne smijem! – jauknula je Ranka.

– Ja moram u školu! – ponovio je Mišo.

– Je ne smijem sama!

– Uđi, ne boj se!

– Neću! Ne smijem!

On se okrenuo da pođe, a ona ga je zgrabila za ruku. Htjela je da mu kaže da joj je on potreban, jer je hrabar, jer zna kako je tamo unutra, kakav je zubar, kakva su kliješta, šta će biti kad zubar potegne zub. Ali, umjesto bilo kakvih riječi, ona je samo ciknula.

Tada se na zgradi ambulante otvorio prozor i jedan čovjek u bijelom mantilu izviri napolje, pogleda Ranku i Mišu kako se vuku i otimaju i odmah povika:

– Gledaj ti mog plačljivka! Jesi li došao da ti izvadim i onaj drugi krnjavi zub!?

Mišo je bio upro svu snagu da se otrgne od Ranke i da pobjegne natrag, ali ga je ona čvrsto držala za ruku i vukla ga da ne ode. Kad se začu povik s prozora, Mišo se naglo opusti. Pogledao je prema prozoru.

– Dođi, molim te – pozvao ga je čovjek u bijelom. – Ja volim da gledam kad ti plačeš! Od svih đaka iz tvog razreda, kojima sam vadio zube, ti najljepše plačeš!

– Ja... ja ću drugi put. Doveo sam samo ovu Ranku – branio se Mišo. – Nju boli zub! I ona plače!

– Ne plačem, nije tačno – uzviknula je Ranka i hitro dlanom razmazala suze po svojim obrazima. – Nisam ja plačljivka! Nisam kukavica!

Zubar ih je pozvao da uđu u ambulantu. Ponudio ih je da sjednu na dugačku bijelu klupu pa im je pričao o tome kako razna djeca plaču kad dođu k njemu. On je znao veselo i zabavno da priča pa je Ranka, slušajući ga, počela da se smije. Čak je zaboravila da je zub boli. Tada ju je zubar pozvao da se smjesti u velikoj stolici s dubokim naslonom. Oko te stolice bilo je mnoštvo raznih sitnih i sjajnih predmeta.

– Pa, ovaj tvoj zub možda i nije za vađenje – rekao je zubar kad je Ranka zinula. – Pogle-daćemo ga malo!

Nije ni primijetila kad je on uzeo kliješta i tako nije ni stigla da se uplaši. Samo je osjetila da joj zub dotiče nešto metalno i hladno i već trenutak kasnije njen bolesni zub bio je napolju.

– Evo tog lopova – rekao je zubar veselo. –A ti nisi ni pisnula! Čestitam ti! Pravi si

junak!

Poslije toga morao je i Mišo da sjedne na isto mjesto. Odmah je počeo da krivi lice i da cmizdri.

– Molim vas, doktore, samo malo priče-kajte. Ja moram da plaćem. Ranki je bilo lakše, nju je zub bolio, a mene ne boli. Jaoj meni, kako ću!

– Samo ti plači, samo ti plači, volim ja kad ti plačeš, ti znaš divno da plačeš – rugao mu se zubar.

A Ranka je mislila, slušajući to Mišino jaukanje, da li će on i sutra, kad dođe u školu, pokazivati i taj novi izvađeni zub i opet pričati kako nije ni trepnuo ni mrdnuo.

ŠARAN

Ujutro, dok se užurbano dotjerivala da bi odjurila na posao, Vecina majka je doviknula:

– Veco, sunce mamino, otiđi na pijacu i kupi nam jednog povećeg šarana! Novac ti je na stolu!

– Ne brini ništa, mamice – odazvao se Veco iz postelje.

Još sinoć se dogovorio s mamom da će ona, kad stigne s posla, pripremiti za ručak riblju čorbu i prženog šarana. Tata je bio na službenom putu i javio je da će stići na večeru. A on je volio ribu.

Čim je mama zalupila vratima stana i otrčala na posao, Veco se polako izvukao iz svog kreveta. Obukao se, umio i spremio sebi kajganu, otvorio radio da mu svira i onda doručkovao. Malo docnije stigao je i njegov školski kolega Misšo Bujić da bi zajednički rješavali zadatke iz matematike.

– Samo ćemo prvo da trknemo na pijacu i kupimo šarana – rekao je Veco i Mišo je pristao.

U ribarnici su šarani bili živi i lijeno su plivali u velikom staklenom bazenu. Miši se odmah dopao jedan ugojeni veliki šaran, koji se bio gotovo pripio uz stakleni zid bazena i otuda netremice buljio u pridošle kupce, a velikim ustima je neprekidno micao kao da nešto priča. Taj se i Veci dopao.

– No, momci, koji vam se sviđa? – pitao je prodavač. Veco je prstom pokazao na onog debelog i prodavač je uzeo štap sa mrežom, prišao bazenu i odmah zatim veliki šaran se zakoprcao u mreži.

Pošto ga je izvukao napolje, prodavač je šarana istresao na tezgu, pridržao ga i hitro zgrabio nekakav čekić pa njime zamahnuo nekoliko puta gađajući ribu u glavu. Šaran je prestao da mrda. Prodavač ga je zatim stavio na tas i izvagao.

Pazar je brzo bio gotov. Veco je stavio kupljenog šarana u torbu i dvojica vrijednih učenika nisu više gubili vrijeme. Vratili su se u Vecin stan da bi se prihvatili svojih

zadaća.

Ali, tek što je Veco spustio torbu sa šaranom na kuhinjski sto, velika riba je iskliznula iz nje i mahnula repom. Uplašen, zbunjen, Veco se trgnuo unazad.

– Mišo, požuri ovamo – pozvao je svog druga. – Ovaj šaran je živ, mrda, maše repom!

– Gle, doista je živ – zaključio je i Mišo kad je prišao da pogleda ribu.

Na golom stolu šaran se sve više razmr-davao. Zijevario je velikim ustima, udarao repom, micao perajima i, činilo se, kolutao okruglim očima punim neke neizrecive molbe.

– Jadnik! – rekao je Mišo.

– Zamisli kako je sada njemu – uzdahnio je Veco.

– Hajde da mu pomognemo. Da ga stavimo u vodu – predložio je Mišo.

Veco je otrčao u kupatilo i pustio vodu u kadu. Ubrzo su tamo prenijeli šarana. On je najprije bio malo zbunjen što se tako iznenada našao ponovo u vodi, ali se ubrzo snašao i potpuno se vratio među žive. Nije potrajalo dugo i već je počeo da se miče desno i lijevo, a zatim je polako zaplivaio uz kadu i niz kadu. A što je voda u kadi bila dublja, on je bio sve živahniji i veseliji, kao da je igrao od radosti što opet može da pliva u čistoj i bistroj vodi.

Đake je, međutim, čekala matematika i oni nisu mogli da dugo uživaju u gledanju kako se njihov novi poznanik zadovoljno brčka. Čim se kada dovoljno napunila, Veco je zatvorio slavi-nu, gurnuo ruku u vodu i pomilovao šarana po leđima, a zatim je s Mišom prešao u kuhinju.

Kad se Vecina mama vratila s posla da sprema ručak, zaprepastila se čim je čula novost.

– Pa, dobro – pitala je – ko će sad da ubije tog šarana? Znaš li, sine, da nam on treba za ručak? Na to je Veco zbunjeno pogledao Mišu.

– Ja ne mogu da ga ubijem – promucuo je Mišo.

– Ni ja – kazao je Veco. – Taj šaran ima tako blesav pogled i tako je pitom da ne bi mogao da mu učinim ništa nažao.

Njegova mama je pošla da potraži pomoć susjeda. Došle su dvije susjetke, pogledale šarana u kadi, sažalile se i – otišle. A šaran je sve to vrijeme veselo plivao i ničim nije pokazivao da je zabrinut za svoju sudbinu, mada je bilo riječi o njegovoj glavi. Nije, jadnik, ni slutio koliko je bio važan za ručak koji je tek trebalo pripremiti.

– Eh, sine, sine, što si ovo učinio, šta ću sada? – jaukala je Vecina mama, a Veco je pored nje mrvio komadiće starog hljeba i mrvice bacao u kadu.

– Gledaj, mama, kako šaran jede! Gladan je! –govorio je veselo.

– A mi, sine, a mi? Kako ćemo bez ručka? – pitala ga je zabrinuta majka.

Najzad se ona dosjetila šta da učini. Uzela je onu istu torbu u kojoj je šaran došao iz ribar-nice i brzim pokretom ruke ubacila ribu unutra.

– Idem – rekla je – da vratim ovu ribetinu u pro-davnicu, neka tamo pliva i živi! A

za ručak ćemo imati krompir sa kobasicama!

I odnijela je šarana natrag.

Od tada, iako je prošlo već dosta vremena, kad Veco ili Mišo navrate pored ribarnice, uvijek zagledaju u bazen s ribama. I vide: jedan debeli šaran viri iz bazena kroz stakleni zid, mrda ustima i bulji napolje, ne trepće, baš kao da gleda hoće li naići jedan od njih dvojice.

ŠIBA

Bilo je doista pravo čudo da je Perin i Mićin tata još istog dana doznao da su se njih dvojica potukli s drugovima u školi. Tata je bio tačno obaviješten o svemu i uopšte nije ništa pitao. Samo je frktao kao ris. Pero i Mićo ga nikada prije nisu vidjeli ljućeg.

Pošto je izuo cipele i oprao ruke, tata je bez riječi sjeo za sto na kojem je već bio postavljen ručak. Šutio je sve dok nije pokušao svoju čorbu. I dok je mama mijenjala tanjire, odjednom više nije mogao da izdrži: lupio je dlanom po stolu.

– Ovaj put ću vas istući! – rekao je oštro.

Koliko su mogli da pamte, Pero i Mićo nikada od svog tate nisu dobili ni običnu ćušku. Čak nisu pamtili ni to da je tata na njih galamio. Ako je trebalo da katkad dobiju male batine ili da osjete šta je to galama, to je sve činila mama. Tata se u to nije ni miješao, a možda o svemu tome nije ništa ni znao. Sada je, dakle, za njih dvojicu došao dan da osjete koliko je teška i tatina ruka.

– Dobićete batine, ali ne danas – rekao je tata. – Sutra ćemo to. Zato ćete mi vas dvojica do sutra u ovo doba da nabavite po jedan prut! Pored rijeke ima vrba, tamo neka svaki od vas nađe dobru šibu koja će vam odgovarati. Samo, neću da šiba bude previše tanka pa da se od prve prelomi! Onda ću da bijem dvostruko, i to kaišem!

Tatina riječ je u kući bila isto što i zakon. Nije smjelo da se učini drugačije nego kao što je on rekao.

Odmah poslije ručka Pero i Mićo su pošli da traže šibe. Uz rijeku je doista bilo mnogo vrba, prava šumica. Bilo je tamo kvrgavih, kri-vih, malih, velikih i osrednjih vrba, a na svakoj je bilo na stotine vitkih šiba. Peri je najprije zapela za oči jedna tanka šibljika puna lišća. Skočio je i dohvatio je. Uspio je da je odlomi sa stabla.

Šakom je, u dva poteza, skinuo lišće i odmah je imao prut za batinanje. Taj prut je bio prav kao strijela, jedva na vrhu malo povijen. Pero je ispružio lijevu ruku, zategao dlan i desnom rukom raspalio šibom po njemu.

– Uh, peče! – uzviknuo je. – Ova šiba ujeda kao bijesna! Bolje će biti da uzmem neku drugu!

Mićo mu nije vjerovao. Uzeo je odbačenu šibu pa je i on sebe udario po lijevom dlanu. Malo je zakačio i prste. Uvjurio se da je ta šiba opasna.

Onda su na isti način isprobali još desetak i više drugih prutova. Neki su bili tanji, neki deblji. Jedni kraći, drugi duži. Ali je svaki na zategnutom dlanu bio jednako ljut kao zmija.

Najzad se Pero kao stariji i iskusniji dosjetio jadu i nevolji:

– Baš smo nas dvojica prave budale! – rekao je bratu. – Mi isprobavamo šibe na lijevoj ruci, a treba na desnoj. Desna je jača!

Prilikom novih ispitivanja Mićo je morao da udara šibom po Perinom desnom dlanu, a i Pero je provjeravao šibe na isti način na Mićinom desnom dlanu. Rezultat je uvijek bio isti: nikako nisu mogli da nađu takvu šibu koja neće, kad udari, oprljati dlan i izazvati bol.

Obadvojici su dlanovi gorjeli i bridjeli od tih proba kao da su ih natrljali koprivama.

– Ne mogu više da biram – jauknuo je Mićo. – Ponijeću bilo koju šibu pa kako mi bude! Bolje mi je to nego da me tata izlema kaišem!

– Tako je – saglasio se i Pero.

Uzeli su po jedan prut i pošli kući. I dok su išli, zakleli su se svečano jedan drugom da više nikada neće započinjati svađu i tuču s drugovima u školi, jer to zacijelo nije dobro kad se tata toliko ljuti.

Uveče su legli u postelju prije nego što je tata došao. Ujutru je on otišao na posao prije nego što su oni ustali da idu u školu.

Ugledali su ga opet kad je došao na ručak.

– Pa, djeco – upitao je odmah – da li ste našli mekane šibe?

– Nismo – odgovorio je Pero. – Nema mekih šiba, svaka boli!

– Dobro je da ste to shvatili – osmijehnuo se tata. – Nikakve batine nisu slatke, ni u kući, ni u školi, ni na ulici. Ako iz ovoga niste ništa naučili, sljedeći put kad me naljutite – držite se dobro!

Pero je namignuo bratu i rukom otečenom od šibanja stisnuo njegovu mišicu. Onda mu je šapnuo, da tata ne čuje:

– Čuješ li, Mićo. Dobro smo prošli!

SPOMENAR

Za svoj rođendan Smilja je od svog ujaka dobila na poklon lijepu, crvenu, kožom ukoričenu svesku.

– Neka ti ovo bude spomenar – rekao joj je ujak.

Svi koji su se našli za stolom, pored rođen-danske torte, iskoristili su priliku da budu prvi upisani u Smiljinom spomenaru. Cijelu jednu stranicu išarali su svojim čitkim i nečitkim potpisima.

Već narednog dana Smilja je donijela svoj spomenar u razred i najprije zamolila Žarka, koji je sjedio s njom u klupi, da joj nešto napiše.

– Ali u stihu, molim te, ako ikako možeš! – upozorila ga je Smilja. – Zapisi u stihovima su ljepši.

– Važi, biće u stihu! – pristao je Žarko i mučio se tokom puna tri školska časa dok je sastavio svoju pjesmicu i upisao je u Smiljinu lijepu spomen-svesku. Ta njegova pjesmica, nadrljana kvrgavim, nejednakim slovima, glasila je dosta nadahnuto:

"Na izvoru voda teče,
mrak se spusti svako več,
u kasne sate uvijek je kasno,
kada mi šapćeš – šapni mi jasno!"

Zatim je Smiljina crvena, u kožu uvezana sveska započela veliku šetnju po učionici, od klupe do klupe.

Po ugledu na Zarkovu pjesmu, i drugi su počeli da se trude da svoje spomen-misli i poruke iskažu u stihovima. Jedino su od toga odastupili Rako Dudić, kome je bilo lijeno da nešto smišlja, i Smail Kudra, zvani Smajo Veresija. Rako je napisao: "Da izabereš dobar pravac u životu, drži se zvijezde Sjevernjače!", a Smajo je svoju mudrost izrekao još kraće i velikim, krupnim slovima naštao omiljenu parolu: "Veresija je majka!"

Bilo je u razredu i nekoliko očito nenadare-nih i nevještih pjesnika, koji su naprosto u Smiljin spomenar zapisali i potpisali ono što su već negdje ranije pročitali i upamtili. Čak su Haso Dunder i Ante Klarić, iako sjede podaleko jedan od drugog, napisali isti stih:

"Kad se popneš na brdašce,
metni ruku na srdašce
i sjeti se mene
i moje uspomene!"

Svi ostali su se svojski raspjevali. Spomenar se svakog dana punio sve novim i novim stihotvorenjima.

Vinko Mandalica je napisao veoma pažljivo:

"Kada budeš stara, slaba,
oronula ko taraba,
kad postaneš gluha baba –
sve petice biće džaba!"

Odmah iza Vinka u spomenar se zapisao i veseljak Špiro Bjelov da bi sasvim

otvoreno stavio Smilji na znanje i ravnanje jednu značajnu poruku, iako je unaprijed dobro znao da mu to Smilja neće uvažiti. Ta njegova poruka je glasila:

"Samo jedno, Smiljo, shvati:
nikad nemoj ništa znati,
sve ću ti ja šaputati,
i za tebe dušu dati."

Jedan od najslabijih đaka u razredu, vječito pospani i tromi Kosta, koga su đaci zvali Kole Panj, iznenadio je Smilju svojom pjesmicom. Bila je to kao neka tužna ispovijest.

"Da imam pušku i da sam lovac,
ubio bih najvećeg lava,
da imam sreće, da imam novac,
znao bih tada šta je slava,
ali ja samo kečeve brojim
i uvijek drhtim od treme,
zato ne znam ni pjesmu da skrojim
kao da sam pao na tjeme."

Smiljina najbolja drugarica u razredu, Mira, koja je na sve gledala vedro i nasmijano, nije imala strpljenja da se muči i dotjeruje svoju pjesmicu. U spomenar je zapisala kratko i vjetropirasto:

"Igla, kalem, konca nit,
i makaze kroje šnit,
na radiju pjesma svira,
tebe voli tvoja Mira."

Po ugledu na Miru, i njen parnjak u klupi, Stipica Bradić, nije mnogo lupao glavu. Njegov zapis je bio:

"Da sam neku pjesmu znao,
ja bih ti je iskovao,
sastavio, zapisao.
Ali ništa. Pozdrav – Čao!"

Najviše se namučio Joco Jošić, ponavljač. Njegova pjesma je bila u desetercu i u spomenaru je bila najduža. Ta pjesma je sasvim lijepo svjedočila da bi Joco, s malo

dobre volje, mogao da istjera sasvim pristojnu ocjenu iz maternjeg jezika, jer nije bio sasvim "bez veze" kao što je to za sebe govorio. Njegova se pjesma mogla i uz gusle zapjevati:

"Jutros rano prije bijela dana
na moj prozor popela se vrana
pa graknula iz svog crnog glasa:
Piši pjesmu il' ti nema spasa!
Volio bih nego hrpu para
da ti nemaš ovog spomenara,
jer tako mi Mandušića Vuka –
moja ruka sad je na sto muka!
Neka bude što biti ne može,
iskočiću sam iz svoje kože,
istočiću pjesmu iz bakrača,
da se sjetiš – Joce Ponavljača."

U nedostatku pjesničkog nadahnuća Mile Pazin je iščačkao i iz jedne pjesme istrgao stih, a onda ga je malo na svoju ruku popravio i prilagodio Smiljinom spomenaru, tako da je zapisao:

"Znaj, proći će mnogo stoljeća k'o pjena
što prolazi morem i umre bez znaka,
i doći će nova, mlada pokoljenja
da se prisjećaju djedova i baka."

Konačno, u spomenaru su se, jedna za drugom, našle i dvije pjesme koje su Smilju posebno uzbudile. Jednu je napisao Luka Mrvić, najži-vahniji momak u razredu, možda i najzgodniji, koji je Smilji često namigivao i na nju se kriomice smješкао, tako da je osjećala kako joj srce jače kuca i drhti svaki put kad je on prozvan da odgovara na nekom času. U njegovoj maloj pjesmi bilo je mnogo toga što je Smilji bilo drago da zna. Te stihove je brzo naučila napamet i činilo joj se da je to u svakom pogledu najljepši zapis u njenom spomenaru. Luka je svoje osjećaje veoma lijepo i nadahnuto iskazao:

"Nikola navija za Partizana,
naš Bozo voli splitskog Hajduka,
a ti znaj, Smiljo, svih ovih dana
za tebe navija samo tvoj Luka."

Ona druga pjesma, koja je Smilju također uzбудila, bila je nešto sasvim drugo. To je

Radojka Kulen, zvana Foka, kojoj je svojevremeno, još u prethodnom razredu, Smilja dala taj nadimak – jer je Radojka najednom času brzopleto izvalila da na Himalajima žive foke – iskoristila priliku i u spomenar upisala nešto kao pjesmu, a zatim je, za vrijeme odmora, pročitala to svoje naklapanje pred svima u razredu. Foka prije toga nije napisala ni jedan jedini stih, pa ipak se u razredu našlo i nekih kojima se dopala ta njena nazovi pjesmica. Sva sleđena od muke, Smilja je saslušala tu opaku pjesmu:

"Ti si, Smiljo plavooka,
meni dala ime Foka,
a ja tebi u spomenar
pružam isti dar:
želja mi je vrlo žarka
budi – Smilja spomenarka!"

Tada je Smilja, blijeda kao da je od papira, iskočila iz svoje klupe i drhtavom rukom zgrabila crvenu svesku. Nije progovorila ni riječi. Stisla je usne i savladala se da ne zaplače. Bila je duboko uvrijeđena.

Zaplakala je tek kad je došla kući. Suze su joj same tekle, navirale kao iz nekog nepresušnog izvora. Kad ju je mama upitala zašto plače, s mukom je, grcajući, izgovorila da će baciti svoj spomenar, jer su joj kolege u razredu svašta napisale.

Mama je tada uzela crvenu svesku u ruke i počela da čita. Već od prve stranice na licu joj je zaigrao osmijeh. Kad je stigla negdje do sredine sveske, pažljivo je pročitala zapis i upitala:

– A ko ti je ovaj Davor Javor?
– To je jedan šmokljan – odgovorila je Smilja.
– Ne bih rekla – kazala je njena mama i naglas pročitala ono što je Davor Javor, sitni i šutljivi momčić iz prve klupe, napisao u stihovima:

"Mjesečina se uvukla u moju sobicu
i tiho legla na ćilim pa drhti
a ja je gledam.
Na prozoru šapuće cvijeće u saksijama
i širi se priča o grljenju i milovanju
a ja to slušam.
Pod strehom oluk jauče od žeđi
i žali se na nebo što je tako vedro
a meni ga je žao.
Kesten u bašti, u sjeni, čita neku knjigu
i polako prevrće list po list, i uzdiše,
a ja ne mogu da spavam.

Na moje oči sjela nekakva vrela ljubav
pa me pipa, dira, golica i štipa.
Pogodi koga volim?"

– To je pravi pjesnik – rekla je mama.

– To je jedan šmokljan! – kazala je Smilja i prestala da plače.

Poslije je došao i Smiljin tata pa je i on čitao sve po redu šta je bilo zapisano u spomenaru. I on se smiješio, i on je naglas čitao neke pjesme, ali je na kraju upro prst na pjesmu odlikašice Jelene Čvoro i, kao da presuđuje, odlučno izjavio:

– Ovo je najljepša pjesma i najljepša poruka! Ova Jelena je pametno dijete. I pročitao je:

"Proljeće je svakog dana,
svud livada rascvjetana,
mi zeleni kao grana,
a radost je naša hrana.

Znamo dobro, k'o i svima,
doći će i naša zima,
al' u nama nešto ima
razigrano u njedrima.

Pa i kada led zastudi
i budemo stari ljudi,
i tad, draga, srećna budi
što smo sada mlad, ludi."

BILJEŠKA O PISCU

ADVAN HOZIĆ, pripovjedač, romansijer, dramski pisac i pjesnik, rođen je u Kotor-Varoši 1926. godine. Učestvovao je u antifašističkom ratu od oktobra 1941. godine.

Napisao je sedam radio-igara, a izvođena su mu i dva pozorišna djela: komedija *Malinjak* i drama *Rat*.

U njegovom djelu, pored desetak knjiga publicistike, dominantno mjesto zauzimaju romani: *Dobročudni ratnici*, *Tri Ješina junačka dana*, *Vrabac s puškom*, *Dva i po borca*,

Dječaci iz Ulice Zmaja od Bosne, Glavna snaga, Lopuža i Dječak i balon.

Objavio je i nekoliko zbirki priča: *Drugovi, Prava puška, Sumnjivi telećak, Čudo od djeteta, Azrino magare*, zbirke pjesama *Djedi unuk* i *Prođimo ispod duge* te knjigu igrokaza *Stara tajna*.

Štampana mu je i zbirka sjećanja na više umrlih bosanskohercegovačkih pisaca *Vijenac od slova i sjećanja*.

Živi u Sarajevu.